

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Petri Kakko, Jenna Karsikko, Jukka Kärkkäinen

Ensihoitajan ilmoitusvelvollisuus ja toimintatavat kotirauhan piiriin kuuluvassa kohteessa sekä päädyttäessä ei potilasta – suoritteeseen tehtävällä

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Ensihoitaja AMK, Sairaanhoidtaja AMK

Ensihoidon koulutusohjelma, sairaanhoitotyön tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

Päivämäärä 20.11.2020

Tekijä(t) Otsikko	Petri Kakko, Jenna Karsikko, Jukka Kärkkäinen Ensihoitajan ilmoitusvelvollisuus ja toimintatavat kotirauhan piiriin kuuluvassa kohteessa sekä päädyttyäessä ei potilasta - suoritteeseen tehtävällä
Sivumäärä Aika	26 sivua + 1 liite 20.11.2020
Tutkinto	Ensihoitaja AMK, Sairaanhoitaja AMK
Tutkinto-ohjelma	Ensihoidon koulutusohjelma Sairaanhoitotyön tutkinto-ohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Ensihoito
Ohjaaja(t)	Lehtori Pasi Miettinen Lehtori Marika Lähdetniemi
<p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää ensihoitajien Suomen lakiin perustuvat oikeudet ja velvollisuudet koskien ilmoitusvelvollisuutta poliisille, sosiaalitoimelle ja pelastustoimelle sekä toimintaa kotirauhan suojaamassa kohteessa ja toimintatapaa ei potilasta-suoritteessa. Tehdyn selvitystyön perusteella tuotettiin Metropolia Ammattikorkeakoulun ja sen ensihoitajaopiskelijoiden käyttöön itseopiskelumateriaali ensihoidon opiskelijoiden tietotason ja toimintavalmiuksien parantamiseksi kyseisissä tilanteissa. Opinnäytetyössä ei syvennytä ensihoitajan koulutukseen, hoitovelvoitteisiin tai potilaan somaattista hoitoa koskevaan lainsäädäntöön tai asetuksiin.</p> <p>Vaikka laissa on selvitetty ensihoitajien oikeudet ja velvollisuudet, on moni ensihoidon kentällä vastaan tuleva tilanne arvioitava erikseen. Lakiteksti jättää monissa tilanteissa tulkinnan varaa ja tämän vuoksi ensihoitajien on tunnettava heitä velvoittava ja suojaava lainsäädäntö, jotta he voi perustella toimintansa ja tehdyt päätökset ensihoitotehtävillä.</p> <p>Opinnäytetyö on osa opintokokonaisuutta, joka kuuluu osana ensihoitaja AMK:n ja sairaanhoitaja AMK:n tutkintoon johtavaan opetukseen. Perehdyimme aiheeseen lakien ja asetusten kautta ja etsimme lähteitä myös eri tietokannoista sekä lehdistä ja kirjoista. Lähteiden pohjalta kirjoitimme kirjallisuuskatsauksen. Opinnäytetyön tuotoksena syntyi itseopiskelumateriaali Metropolian Moodle-alustalle. Itseopiskelumateriaali on case-muotoinen testi, joka on tarkoitus pystyä tekemään ilman ennakkoperehtymistä aiheeseen. Opetusmateriaali sisältyy testin vastauksiin ja testin tekijän on tarkoitus oppia koko testin ajan.</p> <p>Kahden opinnäytetyön tekijän kenttäkokemus ensihoitajan tehtävistä konkretisoi tarpeen kyseisen aiheen käsittelylle. Tavoitteena on, että materiaalimme pohjalta ensihoitajaopiskelijoiden tietämys aiheesta lisääntyy ja vastavalmistuneiden ensihoitajien on helpompi tunnistaa työssään oikeutensa, velvoitteensa ja rajoitteensa.</p>	
Avainsanat	ensihoito, oikeudet, ilmoitusvelvollisuus

Author(s) Title	Petri Kakko, Jenna Karsikko, Jukka Kärkkäinen Paramedic's obligation to disclose and procedures in an environment granting domestic privacy and in the case of no patient - outcome on an assignment
Number of pages	26 pages + 1 appendix
Date	20.11.2020
Degree	Emergency Care
Degree Programme	Bachelor of Health Care
Specialisation option	Emergency Care
Instructor(s)	Pasi Miettinen, Senior Lecturer Marika Lähdetniemi, Senior Lecturer
<p>The purpose of this thesis is to clarify the rights and obligations of paramedic according to Finnish Law, regarding procedures and obligation to disclose to police, social security and emergency services department in an environment granting domestic privacy and in case of no patient - outcome on an assignment. Based on the study of law and previous research, material for self-study was produced for Metropolia School of Applied Sciences and its students of paramedicine to improve the knowledge and proper methods in the situations addressed. This thesis does not go deep into the education, nursing liabilities or laws and regulations relating somatic care of patients.</p> <p>Even though the rights and obligations of paramedic are deciphered by Finnish Law, many situations in the field must be considered individually. In many cases law is ambiguous and to justify their decision making and actions, paramedics must know their liabilities and rights according to Finnish Law.</p> <p>Thesis is part of study module which belongs to Bachelor of Health Care programmes of paramedics and nurses. The subject was familiarized by studying laws and regulations, scientific research books and papers and different databases. A literature review was written based on the material studied. Material for self-study emerged as product of this thesis. The material was compiled for Metropolia's Moodle- environment, in the form of case- based test. The test can be done without previous orientation to the subject. The self-study material is contained in the solutions and learner is supposed to learn whole time over the course of the test.</p> <p>The field experience of two of the writers of this thesis made clear the need for addressing the subject. The purpose is that material produced improves the students of paramedicine knowledge about the subject and recent graduates are more aware of their rights, liabilities and restrictions.</p>	
Keywords	paramedicine, rights, duty to disclose, obligation to disclose

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	2
3	Ensihoitajaa velvoittava lainsäädäntö	2
3.1	Käsitteet	2
3.2	Tärkeimmät ensihoitajia työssä koskevat lait ja asetukset	5
3.2.1	Hälytysajoa koskevat lait	6
3.2.2	Ilmoitusvelvollisuutta ja salassapitosäännöksiä koskevat lait	6
3.2.3	Virka- apua koskevat lait	7
4	Ensihoitajan ilmoitusvelvollisuus salassapidosta huolimatta	8
4.1	Sosiaalitoimelle tehtävät ilmoitukset	8
4.1.1	Lastensuojeluilmoitus	8
4.1.2	Ilmoitus iäkkään ihmisen palveluntarpeesta	9
4.1.3	Ilmoitus sosiaalihuollon tuen tarpeesta	10
4.2	Poliisille tehtävät ilmoitukset	11
4.2.1	Ilmoitus suunnitteilla olevasta törkeästä rikoksesta	11
4.2.2	Ilmoitus lapseen kohdistuvasta rikosepäilystä	12
4.2.3	Ilmoitus ampuma-aseesta	12
4.2.4	Ilmoitus ajoterveyteen vaikuttavasta jatkuvasta päihteiden käytöstä	13
4.3	Pelastustoimelle tehtävät ilmoitukset	13
4.4	Ilmoitus edunvalvonnan tarpeesta	14
5	Ensihoitajan rajoitteet ja oikeudet kotirauhaa suojaavassa kohteessa	14
6	Toimintatapa päädyttäessä ei-potilas suoritteeseen	15
6.1	Toimintatapa kun potilasta ei kohdata kotirauhan suojaamassa kohteessa	16
6.2	Toimintatapa tilanteessa, jossa potilas on itsetuhoinen tai siitä on epäily	16
7	Opinnäytetyön toteuttaminen	17
7.1	Hyvän verkko- opiskelumateriaalin tunnusmerkit	17
7.2	Tietotesti opiskelun tukena ja välineenä	18
7.3	Case- menetelmä	19
7.4	Kohderyhmä ja hyödynsaajat	19
7.5	Tiedonhaku	20
8	Tuotos ja tulokset	21

9	Luotettavuus ja eettisyys	21
10	Pohdinta	23
	Lähteet	26
	Liitteet	
	Liite 1. Itseopiskelumateriaalit Moodleen	

1 Johdanto

Tämä opinnäytetyö selvittää ensihoitajan oikeuksia ja velvoitteita aiheeseen liittyvän lainsäädännön ja yleiset toimintatavat, lakien ja yleisten hyveiden mukaisesti. Kyseisen aiheen voidaan ajatella olevan juridisesti harmaalla alueella, sillä missään ensihoitoa käsittelevässä laissa tai sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa ei oteta asiaan kantaa. (vrt. Terveystieteidenhuoltolaki 1326/2010 39 §, 40 §; vrt. Sosiaali- ja terveysministeriön asetus ensi-hoitopalvelusta 585/2017.) Alla on kuvattu tilanteita, joiden pohjalta lähdemme kehittämään itseopiskelumateriaalia Metropolian ensihoidon opiskelijoille. Opinnäytetyö toteutetaan yhteistyössä Metropolia ammattikorkeakoulun kanssa.

Ensihoitaja ei ole viranomais, joten voimankäytön käyttöä ei voida toteuttaa vain ensihoitajan päätöksellä (Valvira 2017: 6; Suomen palomiesliitto 2018). Vaikka ensihoidon toteuttamista suorittaisikin virkamies tai viranhaltija, esimerkiksi pelastuslaitoksen palomies tai virkamiehenä toimiva esimies, ei hän silti voi ensihoidon toteuttamista suorittaessaan käyttää julkista valtaa (Suomen palomiesliitto 2018). Vain virkamies voi tietyissä tilanteissa käyttää julkista valtaa (Aluehallintovirasto 2019).

Varsinaisen ensihoidon tuottamisen lisäksi ensihoidolla on velvollisuus tuoda muiden viranomaisten tietoon tehtävillä saamia tietoja tai havaintoja, vaikka salassa-pitovelvollisuus rikkoutuisi. Näitä ovat mm. lastensuojeluilmoitus, ilmoitus iäkkäiden henkilön palveluntarpeesta eli ns. vanhustensuojeluilmoitus sekä paloriski-ilmoitus. (Lastensuojelulaki 88/2010 § 25; Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012 § 25; Pelastuslaki 379/2011 § 42.) Lisäksi ensihoidon palvelulla on velvollisuus myös ilmoittaa poliisille, jos se saa tietoonsa vakavan rikoksen tai sen suunnittelun (Rikoslaki 563/1998 § 10). Tietyissä tapauksissa on myös ampuma-aseista tehtävä ilmoitus poliisille (Ampuma-aselaki § 114).

Yksi haasteellinen osa-alue ensihoitajien työssä on tehtävät, joissa ollaan päätyössä X-7 (ei potilasta) suoritteeseen. Tällöin tulee huomioida paikalliset hoito-ohjeet päädyttäessä kyseiseen koodiin. Toinen haasteellinen tehtäväkoodi on X-6 (potilas kieltäytyy), kun ensihoitajien mielestä potilaalla olisi välitön hoidontarve. (Määttä 2013: 55–56.)

2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tarkoitus on selvittää ensihoitajien lakisääteiset oikeudet ja velvollisuudet työtehtävillä sekä mahdolliset ongelmakohdat. Tavoitteena on kehittää hankitun tiedon pohjalta itseopiskelumateriaali Metropolia AMK:n ensihoitajaopiskelijoille. Itseopiskelumateriaalin tavoitteena on antaa tietoa ensihoitajaa koskevista laista ja asetuksista, jotka ohjaavat työtä ja joita hän kohtaa työssään. Itseopiskelumateriaalin läpi käymisen jälkeen ensihoitajaopiskelija ymmärtää paremmin häntä koskevaa lainsäädäntöä ja saa toimintamalleja omaan työskentelyyn. Itseopiskelumateriaalina toimii case-pohjainen testi, jonka voi tehdä ilman aiempaa aiheeseen perehtymistä, koska testi pitää kaiken opetusmateriaalin sisällään. Testin tarkoituksena on, että tekijä oppii koko testin tekemisen ajan.

Kehittämistehtävät ovat:

1. Minkälaista velvoittavaa lainsäädäntöä ja asetuksia ensihoitaja kohtaa työssään?
2. Millainen on hyvä itseopiskelumateriaali verkossa?

3 Ensihoitajaa velvoittava lainsäädäntö

Ensihoitopalvelu on osa terveydenhuollon järjestelmää ja sitä säätelee terveydenhuoltolaki, asetukset ensihoitopalvelusta ja ohjeet, jotka koskevat palvelutasopäätöksen laatimista. Ensihoitopalveluun ja sen työntekijöihin pätevät myös muut terveydenhuollon lait, asetukset, viranomaisohjeet, periaatteet ja arvot, oikeudet ja velvollisuudet. (Määttä – Länkimäki 2017a: 18.) Ensihoitajan on perehdyttävä häntä koskeviin lakeihin toimiakseen työssään niiden mukaan.

3.1 Käsitteet

Terveydenhuollon ammattihenkilöä koskee **salassapitovelvollisuus**. Asemansa tai työtehtävänsä myötä saatua yksityistä henkilöä tai perhettä koskevaa tietoa ei saa ilmaista sivullisille ilman lupaa. Potilas voi antaa suostumuksensa tietojen jakamiseen ja suostu-

muksen täytyy olla kirjallinen. Vaikka ammatinharjoittaminen päättyisi, salassapitovelvollisuus säilyy. (Laki terveydenhuollon ammattihenkilöstä 559/1994 § 17; Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992 § 13.)

Sairaanhoitopiirille kuuluu erikoissairaanhoidon järjestäminen, siten että perusterveydenhuolto ja erikoissairaanhoidon muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden. Sairaanhoitopiirin on myös vastattava laboratorio- ja kuvantamispalveluiden, lääkinnällisen kuntoutuksen ja muiden erityispalveluiden ohjaamisesta ja kehittämisestä, sekä laadunvalvonasta. Ensihoidon järjestäminen kuuluu myös sairaanhoitopiirille. Jokaisen kunnan on kuuluttava johonkin sairaanhoitopiiriin. Suomessa sairaanhoitopiirejä on 20, joista muodostuu viisi erityisvastuualuetta ja niiden keskuksena toimivat yliopistolliset sairaalat. Suomen viisi erityisvastuualuetta (erva-alueet) ovat HYKS erva, KYS erva, OYS erva, TAYS erva ja TYKS erva. (Kuntaliitto 20.12.2019.)

Ensihoitopalvelu määritellään sairaanhoitopiirin kuntayhtymän järjestämäksi toiminnaksi, joka sisältää äkillisesti sairastuneen hoidon, hoidontarpeen arvioinnin ja kuljetuksen tai siirron hoitolaitosten välillä, jos potilas tänä aikana tarvitsee jatkuvaa hoitoa tai seurantaa. Lisäksi on määrä ylläpitää ensihoitovalmiutta, saattaa potilas, tämän läheiset tai muut asianosaiset psykososiaalisen avun piiriin, varautuminen suuronnettomuuksien ja terveydenhuollon erityistilanteiden varalta yhteistyössä muiden toimijoiden ja viranomaisten kanssa sekä tarvittaessa antaa virka-apua poliisille, pelastus-, raja- ja meripelastusviranomaisille. (Terveydenhuoltolaki 1326/2010 § 39, § 40.) Sairaanhoitopiirillä pitää olla ensihoidosta vastaava lääkäri ja tämän lisäksi ympärivuorokautisesti päivystävä ensihoitolääkäri. Hänen alaisuudessaan toimii ensihoidon kenttäjohtaja, joka toimii ensihoidon tilannejohtajana. (Sosiaali- ja terveysministeriön asetus ensihoitopalvelusta §10.)

Lastensuojeluilmoitus on sosiaalihuollolle tehtävä ilmoitus epäiltäessä, että lapsen normaali kasvu ja kehitys ovat vaarantumassa jonkin seikan vuoksi. Näitä seikkoja voi olla mm. lapsen tarpeiden laiminlyönti, lapsen heitteillejätto, pahoinpitely tai seksuaalinen hyväksikäyttö tai niiden uhat, puutteet hoidossa tai huolenpidossa, lapsen huoltajan päihteidenkäyttö, mielenterveysongelmat tai jaksamattomuus, lapsen oma päihteidenkäyttö, mielenterveysongelmat, rikoksilla oireilu, koulunkäynnin laiminlyönti ja lapsen suhteettoman suuri vastuu perheen arjesta esimerkiksi vanhemman sairauden vuoksi. Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä kuka vain, vaikka esimerkiksi lapsi itse, naapuri, tuttava tai vanhemmat. Heillä ei kuitenkaan ole ilmoitusvelvollisuutta toisin kuin esimerkiksi

terveydenhuollon ammattihenkilöllä. Muita tahoja, joilla on ilmoitusvelvollisuus: opetus-
toimi, nuorisotoimi, opetuksen tai koulutuksen järjestäjä, poliisitoimi, Rikos-seuraamus-
laitos, palo- ja pelastustoimi, seurakunta tai muu uskonnollinen yhdyskunta, vastaanot-
tokeskus, hätäkeskustoimintaa harjoittava yksikkö, koululaisten aamu- tai ilta-päivätoi-
mintaa järjestävä yksikkö, Tulli, Rajavartiolaitos, ulosottoviranomainen ja Kansaneläke-
laitos. Lastensuojeluilmoituksen tekemistä ei estä vaitiolovelvollisuus. (Lastensuojeluil-
moitus. 2020.)

Kotirauhan suojaamat alueet ovat tavanomaisia ensihoidon tehtäväosoitteita. Ensihoi-
topalvelun tehtävät tulevat usein puutteellisilla lisätiedoilla ja hätäpuhelun soittaja voi olla
muu, kuin kohdeosoitteessa asuva tai kohdehenkilö, jolle apua on soitettu. Tällä on mer-
kitystä, jos sisäänpääsy on estynyt, koska ensihoidolta puuttuu toimivalta kotirauhan
suojaamilla alueilla ja potilaan henkilökohtaiseen vapauteen puuttumisesta (Perustuslaki
731/1999 10 §). Ensihoidolla on kuitenkin oikeus käyttää henkeä uhkaavissa tilanteissa
rikoslain pakkotilaa, jolloin esimerkiksi oven murtaminen on mahdollista (Rikoslaki
39/1889). Tätä ei voida kuitenkaan käyttää epäselvissä tilanteissa. Lait eivät tarpeeksi
selvästi ota kantaa myöskään ensihoitopalvelun tarvitsemaan poliisin virka-apuun, jos
sitä tarvitaan muuhun kuin mielenterveyslain mukaiseen tahdonvastaiseen hoitoon saat-
tamiseksi (Laki mielenterveyslain muuttumisesta 438/2014 § 31).

Mikäli terveydenhuollon ammattihenkilö, kunnan sosiaalitoimen, alueen pelastustoimen,
hätäkeskuksen tai poliisin palveluksessa olevan henkilö saa työtehtävässään tiedon iäk-
käästä henkilöstä, joka on sosiaali- ja terveydenhuollon tarpeessa, tulee heidän tehdä
ilmoitus iäkkään henkilön palvelutarpeesta sosiaalitoimelle. Ilmoitus tulee tehdä iäk-
käästä henkilöstä, joka on kykenemätön huolehtimaan itsestään, terveydestään tai tur-
vallisuudestaan. Salassapitovelvollisuus ei ole esteenä ilmoituksen tekemiselle. (Laki
ikäntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystal-
veluista 980/2012 § 25.) Tätä ilmoitusta kutsutaan myös vanhuspalvelulain mukaiseksi
ilmoitukseksi iäkkään henkilön palveluntarpeesta, vanhustensuojeluilmoitukseksi ja
huoli-ilmoitukseksi.

Paloriski-ilmoitus tulee tehdä salassapitovelvollisuudesta riippumatta, jos viranomaiset
virkatoimiensa aikana saavat tietoonsa asunnossa, rakennuksessa tai muussa koh-
teessa mahdollisen palonvaaran tai muun onnettomuusriskin. Muita tahoja, jota ilmoitus-
velvollisuus koskee: kunta, muut julkisyhteisöt ja niiden palveluksessa oleva henkilöstö,

hoitolaitoksen ylläpidosta ja palvelu- ja tukiasumisen järjestämisestä huolehtiva toiminnanharjoittaja sekä tämän palveluksessa oleva henkilöstö. (Pelastuslaki 379/2011 § 42.) Paloriski-ilmoituksen tekemiseen löytyy yleensä ohjeet kunkin pelastuslaitoksen verkkosivuilta.

3.2 Tärkeimmät ensihoitajia työssä koskevat lait ja asetukset

Ensihoitajia koskevat samat lait ja asetukset kuin muita terveydenhuoltoalalla työskenteleviä ja lisäksi esimerkiksi hälytysajoneuvon kuljettaminen ja toiminnan sijoittuminen sairaalan ulkopuolelle, kuten yksityisasuntoihin, voivat aiheuttaa tilanteita, joissa on sovellettava sellaisia lakeja, joita ei normaalisti terveydenhuollossa tarvitse ottaa huomioon.

Kaikkia terveydenhuollon työntekijöitä yhteisesti sitovia lakeja ja asetuksia on useita. Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994 määrittää koulutustason eri ammatinimikkeitä käytettäessä, terveydenhuollon ammattilaisten oikeudet ja velvollisuudet sekä työnantajien ja terveysalan palveluntuottajien ohjaus ja valvontavastuut. Asetus terveydenhuollon ammattihenkilöistä 564/1994 tarkentaa koulutus ja osaamisvaatimuksia nimikesuojatuilla terveysalan ammattilaisilla. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992 ja potilasvahinkolaki 585/1986 turvaa potilaan oikeuden saada parasta ja tarkoituksenmukaista hoitoa ja siinä myös määritellään potilaan oikeudet omaan hoitoonsa vaikuttamiseen. Lisäksi muu, yleisempi lainsäädäntö vaikuttaa terveydenhuollon henkilökunnan asemaan ja potilaiden asemaan ja oikeuksiin. (Lohiniva-Kerkelä 2007: 16.) Potilastietojen ja muun hoitoon liittyvän materiaalin laatisesta, käyttöoikeudesta, salapidosta ja säilytyksestä säädetään sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa 99/2001 (Lohiniva- Kerkelä 2007: 139).

Ensihoitoa koskettaa myös asetus ensihoitopalvelusta 585/2017, joka määrittää ensihoitopalvelun sisällön, järjestämisvastuun, ensihoitokeskuksen tehtävät ja antaa sosiaali- ja terveysministeriölle valtuutuksen antaa sitä koskevia ohjeistuksia (Sosiaali- ja terveysministeriön asetus ensihoitopalvelusta 585/2017; Naarajärvi – Telkki 2019: 79).

3.2.1 Hälytysajoa koskevat lait

Tieliikennelaki 267/1981, tieliikenneasetus 182/1982, maastoliikennelaki 1710/1995 ja asetus ajoneuvojen käytöstä tiellä 1257/1992 antavat hälytysajossa olevalle ensihoitoyksikölle erivapauksia muihin tielläliikkujiin verrattuna. Tieliikennelaissa säädetään myös muiden tielläliikkujien velvollisuudesta antaa esteetön kulku hälytysajoneuvoille liikenteen ohjauslaitteista riippumatta ja hälytysajoneuvon velvollisuuksista suhteessa muihin tielläliikkujiin (Tieliikennelaki 267/1981; Tieliikenneasetus 182/1982; Maastoliikennelaki 1710/1995; Asetus ajoneuvojen käytöstä tiellä 1257/1992; Naarajärvi – Telkki 2019: 67–69).

3.2.2 Ilmoitusvelvollisuutta ja salassapitosäännöksiä koskevat lait

Ensihoitajalla on lastensuojelulain 417/2007 nojalla velvollisuus tehdä salassapitosäädöksistä huolimatta lastensuojeluilmoitus, jos hän työtehtävässään tulee tietoiseksi sen tarpeesta (Lastensuojelulaki 417/2007; Naarajärvi – Telkki 2019: 79–80). Ilmoitus on tehtävä myös sosiaalihuoltolain 1301/2014 velvoittamana henkilöstä, joka on sosiaalipalvelujen tarpeessa ja iäkkäästä henkilöstä iäkkäiden henkilöiden sosiaali- ja terveystalvluista annetun lain 980/2012 nojalla, jos henkilö on kykenemätön itsestään, hyvinvoinnistaan ja turvallisuudestaan huolehtimiseen (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014; Laki ikään-tyneiden henkilöiden toimintakyvyn tukemisesta sosiaali- ja terveystalvluista 980/2012; Naarajärvi – Telkki 2019: 80).

Salassapitosäännökset eivät saa myöskään estää pelastuslain 379/2011 nojalla tehtävää ilmoitusta palovaarasta tai onnettomuusriskistä (Pelastuslaki 379/2011; Naarajärvi – Telkki 2019: 80). Laki kuolemansyyn selvittämisestä 459/1973 ja rikoslaki 39/1889 määräävät tiedonantovelvollisuudesta kuolemansyyn selvittämiseksi ja törkeästä rikoksesta ilmoittamisesta (Laki kuolemansyyn selvittämisestä 459/ 1973; Rikoslaki 39/1889; Naarajärvi – Telkki 2019: 80).

Muita ilmoitusvelvollisuuksia ovat laitteiden aiheuttamista onnettomuuksista raportointi- nen Valviralle ja laitteen valmistajalle lain terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista 629/2010 nojalla ja lääkkeen haittavaikutuksen ilmoittamista lääkelain 395/1987 nojalla, jos ensihoitaja sellaista epäilee tai havaitsee (Laki terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista 629/2010; Lääkelaki 395/1987; Naarajärvi – Telkki 2019: 80–81). Myös ampumaseista on tietyissä tilanteissa ilmoitettava poliisille (Ampuma- aselaki 1/1998 §114).

3.2.3 Virka- apua koskevat lait

Virka-avulla tarkoitetaan lainsäädäntöön perustuvaa tilapäistä viranomaisen voimavarojen käyttöä toisen viranomaisen toiminnan tukemiseksi. Virka-apu pohjautuu toimialojen lainsäädännöissä määriteltyyn oikeuteen saada apua toiselta viranomaiselta. (Sanasto-keskus TSK 2017.)

Mielenterveyslaki 1116/1990 antaa mahdollisuuden pyytää virka-apua poliisilta, jos potilaan kuljetus ei onnistu aggressiivisen käytöksen tai kuljetuksesta kieltäytymisen vuoksi. Poliisi ei kuitenkaan saa kuljettaa psykiatriseen hoidontarpeenarvioon kuljetettavaa potilasta, vaan kuljetus on suoritettava ensihoitoyksikön voimin. Virka-apupyynnötehdään kunkin toiminta- alueen ohjeistuksen määrittelemällä tavalla ja sen voi tehdä virkasuhteessa kuntaan, kuntayhtymään tai valtioon oleva lääkäri. (Mielenterveyslaki 1116/1990; Naarajärvi – Telkki 2019: 81.)

Poliisi on velvollinen avustamaan kuljetuksessa, jos terveyskeskuksen tai sairaanhoitopiirin virkasuhteinen lääkäri katsoo, että henkilön toimittamiseksi terveyskeskukseen, sairaalaan tai muuhun sairaanhoidon toimintayksikköön tarvitaan ammattikoulutuksen saaneen saattajan lisäksi muunkin saattaja kuljetettavan väkivaltaisuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi, kun henkilöstä on laadittu tarkkailulähetete tai kun henkilö on kuljetettava toimintayksikköön tarkkailulähetteen laatimiseksi.

Jos tarkkailuun otettu tai hoitoon määrätty poistuu sairaalasta ilman lupaa tai jos potilas on 17 b §:n 2 momentin mukaisesti määrätty tutkittavaksi sairaalaan, poliisi on sairaalassa työskentelevän virkasuhteisen lääkärin pyynnöstä velvollinen antamaan virka-apua hänen palauttamisekseen sairaalaan. (8.1.2016/20)

Jos henkilö, joka voidaan mielentilatutkimusta varten ottaa sairaalaan, jää tutkimukseen määrättynä päivänä saapumatta, poliisi on velvollinen antamaan sairaalassa työskentelevän virkasuhteisen lääkärin pyynnöstä virka-apua hänen toimittamisekseen sairaalaan. (Mielenterveyslaki 1116/1990.)

4 Ensihoitajan ilmoitusvelvollisuus salassapidosta huolimatta

Ensihoitajat kohtaavat työssään tilanteita, jolloin heillä on lakisääteinen velvollisuus tehdä ilmoitus viranomaiselle salassapidosta huolimatta. Näitä ilmoituksia tehdään sosiaali- ja pelastustoimelle ja poliisille. Ilmoitusvelvollisuus- ja oikeus koskee monia potilasryhmiä, kuten lapsipotilaita ja iäkkäitä henkilöitä. (Valvira 2020.)

4.1 Sosiaalitoimelle tehtävät ilmoitukset

Sosiaalihuoltoon tehtävät ilmoitukset voivat koskea joko lapsia, ikääntyneitä tai muutoin sosiaalihuollon tarpeessa olevia ihmisiä. Terveystieteiden ammattihenkilö on velvoitettu ilmoittamaan sosiaalihuoltoon salassapidosta huolimatta, mikäli on työssään kohdannut sosiaalihuollon tarpeessa olevan henkilön. (Valvira 2020.)

4.1.1 Lastensuojeluilmoitus

Terveystieteiden ammattihenkilöllä on lain velvoittama velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus lapsen kotikunnan sosiaalitoimeen salassapidosta huolimatta, mikäli hän työtehtävässään kohtaa lapsen, jonka kehitystä vaarantaa olosuhteet, oma käyttäytyminen tai hoidon ja huolenpidon tarve vaatii lastensuojelun tarpeen arvioimista ja selvittämistä. Terveystieteiden ammattilainen on myös velvoitettu tekemään ennakkollinen lastensuojeluilmoitus, mikäli on syytä epäillä, että lapsi tarvitsee lastensuojelun palveluita ja tukitoimia heti synnyttyään. (Lastensuojelulaki 2007/417.) Ilmoitusvelvollinen terveystieteiden ammattilainen ei voi tehdä ilmoitusta nimettömänä, sillä huoltajalla ja lapsella on oikeus tietää, kuka ilmoituksen on tehnyt (Lastensuojeluilmoitus. 2020).

Lastensuojeluilmoituksen taustalla voi olla useita syitä, kuten lapsen heitteillejättö, tarpeiden laiminlyönti, puutokset hoidossa ja huolenpidossa, pahoinpitelyn tai seksuaalisen hyväksikäytön uhka tai tapahtuminen, huoltajan kykenemättömyys huolehtia lapsesta mm. oman päihteiden käytön ja jaksamattomuuden takia, tukiverkon puute, lapsen päihteidenkäyttö, mielenterveysongelmat tai itsetuhoisuus, koulunkäynnin laiminlyönti, lapsen liian suuri vastuu arjesta esimerkiksi aikuisen sairauden vuoksi, lapsen ja vanhemman vakavat vuorovaikutusongelmat ja heikko taloudellinen tilanne mikäli sillä on merkittävä vaikutus hyvinvointiin, kasvuun ja kehitykseen (Lastensuojeluilmoitus. 2020).

Ei ole olemassa yksiselitteistä vastausta siihen, pitääkö lastensuojeluilmoituksen tekemisestä kertoa ilmoituksen kohdeperheelle, mutta ilmoitusvelvollisen terveydenhuollon ammattilaisen on hyvä keskustella asiasta perheen kanssa ja kertoa ammatin asettamasta ilmoitusvelvollisuudesta. Ilmoituksen tekeminen ei saa kuitenkaan viivästyä keskustelun takia akuutissa tilanteessa. Mikäli on syytä epäillä lapsen kohdistuvaa rikosta, vanhempien kanssa ei tule keskustella ilmoituksen tekemisestä. (Lastensuojeluilmoitus. 2020.)

Tilastojen mukaan lastensuojeluilmoitukset ovat nousussa ja viimeisen kymmenen vuoden aikana ne ovat kaksinkertaistuneet. Lasten määrä, jotka ovat olleet ilmoitusten kohteena, on noussut ja keskimäärin yhdestä lapsesta tehtiin vuonna 2019 1,8 ilmoitusta. (Lastensuojeluilmoitusten määrä on kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa. 2020.)

Lapsi, joka on kokenut väkivaltaa, on oikeutettu saamaan lastensuojelun apua. Lapselle on haitallista kokea fyysistä väkivaltaa tai nähdä lähisuhdeväkivaltaa, joten näissä tilanteissa on syytä tehdä lastensuojeluilmoitus. Tutkimusten mukaan lasten kokema perheväkivalta on vähentynyt, tästä huolimatta 18 % yhdeksäsluokkalaisista ja 11 % kuudesluokkalaisista oli jossain kohtaa elämässään kokenut lievää väkivaltaa vanhemmiltaan. (Muukkonen – Tulensalo 2015: 973.)

4.1.2 Ilmoitus iäkkään ihmisen palveluntarpeesta

Suomen väestön ikärakenne on muuttunut vuosien saatossa ja 65 vuotta täyttäneiden määrä tulee tulevaisuudessa suurenemaan entisestään. Eurooppaan verrattaessa Suomen väestö on yksi nopeimmin vanhenevista. Tavoite on, että yli 75-vuotiaista 90 % asuisi kotonaan. (Tilvis 2016.) Kotona asumista tulisi arvioida yhdessä iäkkään, tämän omaisen ja terveydenhuollon ammattihenkilön kanssa ja tavoitteena on löytää iäkkään itsemääräämisoikeuksia ja turvallisuutta palveleva sekä läheisen elämänlaadun kannalta järkevä ratkaisu (Suhonen 2019: 41). Yksi kolmasosa Suomessa asuvista vanhuuseläkkeellä olevista vanhuksista asuu yksin. Asumisen ongelmat ja lähipalveluiden vähäisyys lisäävät sosiaali- ja terveystalouden kysyntää sairaiden vanhusten kohdalla. (Tilvis 2016.) Mikäli palveluntarpeen arviointi viivästyy, voidaan päätyä tilanteeseen, jossa arviointiin päädytään vasta sairaalapäivystyksen kautta (Suhonen 2019). Tutkimusten mukaan raihnaantuminen tapahtuu ja sairaudet puhkeavat tänä päivänä myöhemmällä iällä ja iäkkäiden toimintakyky on parantunut. Vanhukset kokevat myös toimintakyvyn kohen-
tuneen. (Tilvis 2016.)

Terveystenhuollon ammattihenkilöllä on velvollisuus tehdä ilmoitus sosiaalihuollolle iäkkästä henkilöstä, mikäli henkilö on kykenemätön huolehtimaan itsestään, terveydestään tai turvallisuudestaan. Ilmoitus on tehtävä myös terveydenhuollon laitoksesta kotiutuvasta iäkkästä henkilöstä hyvissä ajoin ennen kotiutumista. (Valvira 2020; Laki ikään-tyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystenpalveluista 980/2012).

lääkkään henkilön hyvinvoinnista on syytä huolestua jos:

- henkilö ei selviydy itsenäisesti tai olemassa olevien palveluista huolimatta hygienian hoidosta, lääkehuollosta tai riittävästä ravitsemuksesta
- henkilö asuu asumiskelvottomassa asunnossa tai asumisolosuhteet ovat puutteelliset
- henkilö ei kykene huolehtimaan asioistaan itsenäisesti, eikä ole kyvykäs hakeutumaan itse sosiaalihuollon avun piiriin
- henkilö vaarantaa terveyttään ja turvallisuutta esimerkiksi liiallisella päihteiden käytöllä tai muilla tavoin
- henkilö kokee kaltoinkohtelua
- henkilö tarvitsee apuvälineitä arjesta selviytymiseen. (Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus 2018.)

4.1.3 Ilmoitus sosiaalihuollon tuen tarpeesta

Mikäli terveydenhuollon ammattihenkilö saa työtehtävänsä puolesta tiedon ihmisestä, joka on sosiaalipalvelujen tarpeessa, on hänen tehtävä henkilöstä ilmoitus sosiaalitoimeen. Jos ilmoituksen kohdehenkilö kieltää ilmoituksen tekemisen, mutta hän on kykenemätön huolehtimaan terveydestään, huolenpidostaan tai turvallisuudestaan, on ilmoitus tehtävä kiellosta huolimatta. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.) Syitä, miksi henkilö on voi olla sosiaalihuollon tarpeessa voivat olla kykenemättömyys huolehtia toimeentulostaan, itsenäisestä asumisesta tai päihteidenkäytöstään. Huoli-ilmoituksella ei ole ikärajaa, sen voi tehdä minkä tahansa ikäisestä ihmisestä. Tarkoitus on, että ihminen saa tarpeellisen tuen, jotta voi selvittää tilanteestaan. (Helsingin kaupunki 2020.)

Ensihoidossa voidaan kohdata potilaita, joiden ongelmat ovat haastavia ja moninaisia, sekä monesti lainsäädännön vuoksi viranomaisten ulottamattomissa. Sosiaalihuollon ilmoitukset ovat harvinaisempia ensihoidossa ja nämä tilanteet ovat usein haastavia arvioida ja tunnistaa. Tilanteiden haastavan tunnistamisen myötä sosiaalihuoltolain mukaisia ilmoituksia tehdään mahdollisesti liian vähän. Jos kyseessä on täysi-ikäinen asiakas, sosiaalihuollon palvelut edellyttävät potilaan suostumusta. Jos potilas kieltäytyy sosiaalihuollon palveluista, heidän auttamisensa on hankalaa. (Lund 2017: 1513–1514.)

4.2 Poliisille tehtävät ilmoitukset

Terveystenhuollon ammattihenkilöillä on tietyissä tilanteissa joko ilmoitusvelvollisuus tai oikeus ilmoituksen tekemiseen poliisille. Ilmoitusvelvollisuus koskee tilanteita, joissa tulee ilmi törkeän rikoksen suunnittelu tai lapseen kohdistuva rikosepäily. Oikeus ilmoituksen tekemiseen koskee puolestaan tilanteita, joissa terveydenhuollon ammattihenkilö kohtaa henkilön, joka on sopimaton pitämään hallussaan ampuma-asetta tai ei täyty ajo-terveysvaatimuksia jatkuvan päihteiden käytön vuoksi. (Valvira 2020.)

4.2.1 Ilmoitus suunnitteilla olevasta törkeästä rikoksesta

Kaikilla, terveydenhuollon ammattihenkilöt mukaan lukien, on Rikoslain (39/1889) mukaan velvollisuus ilmoittaa poliisille, mikäli saa tietoonsa suunnitteilla olevan törkeän rikoksen, joka olisi vielä estettävissä. Ilmoitus tulee tehdä myös sille henkilölle, jota vaara uhkaa. (Valvira 2020.)

Joka tietää joukkotuhonnan, joukkotuhonnan valmistelun, rikoksen ihmisyyttä vastaan, törkeän rikoksen ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksen, hyökkäysrikoksen valmistelun, sotarikoksen, törkeän sotarikoksen, kidutuksen, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisen, biologisen aseiden kiellon rikkomisen, jalkaväkimiinakiellon rikkomisen, Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisen, maanpetoksen, törkeän maanpetoksen, vakoilun, törkeän vakoilun, valtiopetoksen, törkeän valtiopetoksen, raiskauksen, törkeän raiskauksen, lapsen törkeän seksuaalisen hyväksikäytön, törkeän lapsenraiskauksen, murhan, tapon, surman, törkeän pahoinpitelyn, ryöstön, törkeän ryöstön, ihmiskaupan, törkeän ihmiskaupan, panttivangin ottamisen, törkeän tuhotyön, törkeän terveyden vaarantamisen, ydinräjähdysrikoksen, kaappauksen, 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoite-

tun terroristisessa tarkoituksessa tehdyn rikoksen, törkeän ympäristön turmelemisen tai törkeän huumausainerikoksen olevan hankkeilla eikä ajoissa, kun rikos vielä olisi estettävissä, anna siitä tietoa viranomaiselle tai sille, jota vaara uhkaa, on tuomittava, jos rikos tai sen rangaistava yritys tapahtuu, törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. (Rikoslaki 39/1889.)

Nämä mainitut rikokset ovat vakavia, henkeen ja terveyteen, valtioon tai ympäristöön kohdistuvia ja ne fokusoituvat tärkeään suojeltavaan yksilöön tai yhteiskunnan oikeudellisesti suojeltuun etuun ja ovat estettävissä (Pirinen 2018: 16).

4.2.2 Ilmoitus lapseen kohdistuvasta rikosepäilystä

Jokainen terveydenhuollon ammattihenkilö on velvollinen ilmoittamaan poliisille, mikäli hänellä on syytä epäillä lapseen kohdistuvaa seksuaalirikosta tai henkeä ja terveyttä uhkaavaa rikosta, jonka enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta. Poliisille ilmoittamisen lisäksi on tehtävä myös lastensuojeluilmoitus. (Valvira 2020.) Seksuaalirikoksia voivat olla esimerkiksi lapsen raiskaus, seksuaalinen ahdistelu, seksuaalinen hyväksikäyttö, lapsen houkutteleminen seksuaalisiin tarkoituksiin tai pakottaminen seksuaaliseen tekoon. Henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia mm. ovat lapsen pahoinpitely, murha, tappo ja törkeän henkeen ja terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu. (Rikoslaki 39/1889.)

Seksuaalirikosta tulee epäillä, kun lapsi kertoo rikolliseen tekoon viittaavista tapahtumista, fyysiset vammat ja jäljet viittaavat rikokseen tai kun asia on tullut terveydenhuollon ammattihenkilön tietoon ja harkinnut havaintojaan huolellisesti. Kahden nuoren tasaverstaista ja vapaaehtoista seksisuhdetta ilmoitusvelvollisuus ei koske, mikäli nuorten iässä tai ruumiillisessa ja henkisessä kypsytydessä ei ole suurta eroa. (Lastensuojelun käsikirja.)

4.2.3 Ilmoitus ampuma-aseesta

Terveydenhuollon ammattihenkilöllä on oikeus tehdä salassapidosta huolimatta poliisille ampuma-aseilmoitus henkilöstä, mikäli hän toteaa henkilön olevan sopimaton pitämään hallussaan ampuma-asetta, sen osaa, patruunoita tai erityisen vaarallisia ammuksia ter-

veyden tilansa tai käyttäytymisensä takia. Ilmoituksen tulee sisältää perusteltu kannanotto henkilön sopimattomuudesta pitää hallussaan ampuma-asetta, sen osaa, patruunoita tai erityisen vaarallisia ammuksia. (Ampuma-asetlaki 1/1998.) Perusteluina voi olla se, että henkilö on käyttäytynyt väkivaltaisesti lääkärin tai terveydenhuollon ammattihenkilön tapaamisella tai uhannut väkivallalla. Potilas on voitu myös arvioida olevan itselleen tai muille vaaraksi tai hänet on katsottu muilla tavoin sopimattomaksi pitää hallussaan ampuma-asetta, sen osaa, patruunoita tai erityisen vaarallisia ammuksia. (Valtioneuvoston asetus lääkärin ilmoitusvelvollisuudesta ja terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeudesta aselupa-asioissa annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta 1306/2015.)

4.2.4 Ilmoitus ajoterveyteen vaikuttavasta jatkuvasta päihteiden käytöstä

Terveydenhuollon ammattihenkilön on oikeus ilmoittaa poliisille henkilöstä, joka ei enää täytä ajoterveysvaatimuksia jatkuvan päihteiden käytön takia. Tämäkin ilmoitus tulee tehdä salassapidosta huolimatta. (Valvira 2020.) Lääkärillä on tässä tapauksessa ilmoitusvelvollisuus, kuin taas terveydenhuollon ammattihenkilöllä on oikeus, velvollisuuden sijaan, tehdä ilmoitus. Ilmoituksen tekemisestä on kerrottava potilaalle. (Ajokorttilaki 386/2011.)

Euroopan parlamentin direktiivin mukaan ajokorttia ei saa antaa ja uusia henkilöille, jotka ovat alkoholiriippuvaisia, eivätkä kykene pidättäytymään ajamisesta päihtyneenä. Ajokorttia ei myöskään saa antaa tai uusia henkilöille, jotka ovat riippuvaisia keskushermostoon vaikuttavista aineista tai lääkkeistä, joiden käyttö voi vaarantaa ajoturvallisuuden. (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2016/126/EY.)

4.3 Pelastustoimelle tehtävät ilmoitukset

Terveydenhuollon ammattihenkilön on ilmoitettava pelastustoimelle salassapidosta huolimatta mahdollisesta rakennuksen palovaarasta tai muusta onnettomuusriskistä, mikäli on työtehtävällään saanut tietoonsa tällaisen kohteen (Pelastuslaki 379/2011).

Pelastuslaitoksen tulee onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi toimia yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja asukkaiden kanssa sekä osallistua paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelutyöhön.

Jos viranomaiset virkatoimiensa yhteydessä havaitsevat tai muutoin saavat tietää rakennuksessa, asunnossa tai muussa kohteessa ilmeisen palonvaaran tai muun onnettomuusriskin, heidän tulee mahdollisten salassapitosäännösten estämättä ilmoittaa asiasta alueen pelastusviranomaiselle. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös kuntaa, muuta julkisyhteisöä ja näiden palveluksessa olevaa henkilöstöä sekä 18 §:n 2 momentissa tarkoitettua hoitolaitoksen ylläpidosta ja palvelu- ja tukiasumisen järjestämisestä huolehtivaa toiminnanharjoittajaa ja tämän palveluksessa olevaa henkilöstöä. (Pelastuslaki 379/2011.)

Varsinais-Suomessa on ollut vuonna 2015 hanke, jonka tarkoituksen oli lisätä kotihoidon hoitajien ja viranomaisten tietoisuutta yllä mainitusta lain pykälästä. Palotarkastaja Eerik Viitasen mukaan suurin ongelma on ollut se, etteivät muut toimijat ja viranomaiset ole tietosia paloturvallisuusriskin ilmoitusvelvollisuudesta. (Puranen 2015.) Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on teettänyt tutkimuksen, jonka selvityksen mukaan paloturvallisuuden parantamisen koulutus on vähäistä sosiaali- ja terveysalalla. Paloturvallisuuteen liittyviä ongelmakohtien huomiointi kasvoi vuodesta 2013 vuoteen 2015. Paloturvallisuusriskistä ilmoitettiin joko kiinteistöstä vastaavaan tahoon, omalle esimiehelle tai pelastuslaitokselle. Vaikka ongelmia havaittiin enemmän vuonna 2015 kuin vuonna 2013, siitä huolimatta yhteydenotot pelastuslaitokseen pysyivät samana. (Ojala ym. 2016: 13, 44–45.)

4.4 Ilmoitus edunvalvonnan tarpeesta

Terveys- ja huollon ammattihenkilöllä on oikeus ilmoittaa salassapidosta huolimatta holhousviranomaiselle henkilöstä, joka on edunvalvonnan tarpeessa (Valvira 2020). Edunvalvonnan tarve voi ilmetä siten, ettei henkilö ole sairautensa tai heikentyneen terveydentilansa vuoksi kykeneväinen huolehtimaan asioistaan. Ilmoituksen perusteella holhousviranomainen selvittää edunvalvonnan tarpeen ja mikäli se todetaan tarpeelliseksi, holhousviranomainen tekee hakemuksen tuomioistuimeen edunvalvojan määräämiseksi. (Digi- ja väestövirasto.)

5 Ensihoitajan rajoitteet ja oikeudet kotirauhaa suojaavassa kohteessa

Ensihoidon tehtävät suuntautuvat usein kohteisiin, jotka kuuluvat kotirauhan piiriin. Kotirauhan piiriin suojaaviksi kohteiksi luetaan rikoslaissa; asunnot, loma-asunnot ja muut asumiseen tarkoitettut tilat, kuten hotellihuoneet, teltat, asuntovaunut ja asuttavat alukset,

sekä asuin talojen porraskäytävät ja asukkaiden yksityisaluetta olevat pihat ja niihin välittömästi liittyvät rakennukset (RL 24: 11§.) Ensihoitajan tulee saada lupa mennä edellä mainittuihin kohteisiin, ellei kyseessä ole henkeä uhkaava tilanne, jolloin voidaan pyytää pelastustoimi mukaan ensihoitotehtävälle, jolla on velvollisuus antaa virka-apua ja käyttää toimivaltaansa tehtävän edellyttämällä tavalla (PL 379; 35§, 50§; Pelastuslaki 379/2011)

Rikoslaissa määritellään myös kuvaaminen sekä kuuntelu kotirauhan suojaamissa kohteissa, joihin tarvitaan lupa. Tällöin ensihoitaja ei voi kertoa kuulemaansa tai näkemäänsä, kotirauhan suojaamassa kohteessa, mikäli se ei suoraan liity potilaan hoitoon (RL 24: 5§, 6§). Ensihoidossa kuvaaminen tulee useimmiten kyseeseen, kun halutaan kuvata asumis- tai tapahtumapaikkaa Merlot-medi päätelaitteella ja liittää se ensihoitokertomukseen. Potilas voi myös olla sairautensa vuoksi sellaisessa tilassa, että ei kykene antamaan henkilötietojaan tai sairauteensa liittyviä tietoja ensihoitajille, kuten tajuttomuus (Nurmi 2017: 405–407). Tällöin ensihoidolla voi olla rajalliset tiedot potilaasta ja epäselvät tapahtumatiedot. Ensihoitajilla ei ole ilman lupaa tutkia kotirauhan suojaamassa kohteessa laatikoita tai vastaavia, saadakseen tietoa potilaasta ja heidän on toimittava potilaan yksityisyyttä kunnioittaen. Mikäli kuitenkin täysi-ikäinen potilas ei pysty ilmaisemaan tahtoaan hoitoon, eikä saatavilla ole laillista edustajaa tai omaista, on ensihoitajien toimittava siten, että potilas saa etunsa mukaista hoitoa. Ensihoitajia sitoo myös salassapitovelvollisuus kuulemastaan ja näkemästään, jollei se sillä ole suoraa vaikutusta potilaan hoitoon tai sitä ole erikseen lueteltu ilmoitusvelvollisuuden piiriin. (Laki terveydenhuollon ammattihenkilöstä 559/1994 § 17; Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992 § 13; Perustuslaki 731/1999 10 §).

6 Toimintatapa päädyttyäessä ei-potilas suoritteeseen

Ajoittain ensihoito voi joutua tilanteeseen, jossa potilaan voinnista ei saada varmuutta, jos potilasta ei kohdata jostain syystä tai potilasta ei löydetä. Tällöin suoritteeksi merkitään X-7. Suoritekoodin tulisi perustua hätäkeskuksen, ensihoitajien ja ensihoitolääkärin yhdessä tekemään arvioon, josta lopullisen päätöksen tekee ensihoito. Pahimmassa tapauksessa potilas voi menehtyä, jos hänen vointiaan ei päästä arvioimaan. (Määttä – Länkimäki 2017b: 62.) Ensihoitajien tulee dokumentoida tarkasti oman ja potilaan oikeusturvan kannalta asiat, joiden perusteella on päädytty X-7 toimenpiteeseen, ovien tai

muiden vastaavien murtamiseen (Määttä – Länkimäki 2017b: 62–65; Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992).

6.1 Toimintatapa kun potilasta ei kohdata kotirauhan suojaamassa kohteessa

Suurimmaksi haasteeksi muodostuvat kohteet, jotka kuuluvat kotirauhan suojaamaan piiriin, eikä potilasta tavoiteta tai häneen saada kontaktia. Näissä tilanteissa tulee saada kaikki mahdollinen saatavissa oleva tietoa ennen lopullista päätöstä. Päätöksenteossa tulee ottaa huomioon, onko potilas soittanut itse vai onko ilmoitus tullut välikäden kautta. Soiton syy ja vakavuus on myös arvioitava tapauskohtaisesti. Näiden lisäksi tulee selvittää mahdollisimman tarkoin ilmoituksen luotettavuus sekä vertailtava soittajan puhelinnumeroa osoitetietoihin. Ensihoitajien tulee saada kaikin mahdollisin keinoin näkö tai kuuloyhteys potilaaseen ennen päätöstä oven murtamisesta. Ensihoitajat voivat myös itse murtautua kohteeseen, mikäli se pystytään tekemään työturvallisesti ja tilanne niin edellyttää tai pyytää huoltomiehen oven avaukseen (Kirves, 2016: 320-321.) Ensihoidolla ei ole terveydenhuoltolaissa pykälää tilanteita varten, joissa joudutaan rikkomaan perustuslakia tai rikoslakia, kun kotirauhan suojaamalle alueelle mennään ilman lupaa. Tällöin joudutaan soveltamaan eri lakeja ja mahdollisesti välittämään tehtävä pelastusviranomaiselle tai poliisille, pyytäen heitä liitettäväksi tehtävälle, jolloin pystytään käyttämään hyväksi heidän velvollisuuksiaan ja laissa säädettyjä oikeuksia päästäkseen kotirauhan suojaamalle alueelle (PL 379; 35§, 50§; Pelastuslaki 379/2011). Vaikka ensihoitajien keinot ovat hyvin rajoittuneet edellä olevissa tapauksissa, voidaan tietyissä tapauksissa turvautua suoraan lain kohtaan *”Potilaalle on annettava hänen henkeään tai terveyttään uhkaavan vaaran torjumiseksi tarpeellinen hoito, vaikka potilaan tahdosta ei tajuttomuuden tai muun syyn vuoksi voi saada selvitystä. Jos potilas on aikaisemmin vakaasti ja pätevästi ilmaissut hoitoa koskevan tahtonsa, potilaalle ei kuitenkaan saa antaa sellaista hoitoa, joka on vastoin hänen tahtoaan”* (Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992). Tällaisia tilanteita ovat ensihoitotehtävät, joissa potilas itse on soittanut hätäkeskukseen, pyytänyt itsellensä apua ja hänen sijaintinsa on tiedossa, mutta häntä ei tavoiteta jostain syystä.

6.2 Toimintatapa tilanteessa, jossa potilas on itsetuhoinen tai siitä on epäily

Jos tehtävään liittyen nousee epäily potilaan itsetuhoisuudesta tai saadaan varmuus siitä, eikä potilaaseen saada kontaktia, ensihoidon tulee konsultoida paikallisten ohjeiden mukaisesti julkista valtaa käyttävää virkalääkäriä, joka pystyy tekemään tarvittaessa

virka-apu pyynnön poliisille potilaan tavoittamiseksi (Mielenterveyslaki 1116/1990, Vuorilehto-Jylhä: 692–694). Ensihoitajien tulee dokumentoida tarkasti oman ja potilaan oikeusturvan kannalta asiat, joiden perusteella on päädytty X-7 toimenpiteeseen, ovien tai muiden vastaavien murtamiseen (Määttä – Länkimäki 2017b: 62–65; Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992).

7 Opinnäytetyön toteuttaminen

Opinnäytetyö toteutettiin kaksivaiheisesti toiminnallisena opinnäytetyönä, perehtyen ensin ensihoitajia koskevaan lainsäädäntöön ja asetuksiin sekä poliisia että muita viranomaisia ohjaaviin lakeihin ja asetuksiin siltä osin, kuin ne ensihoitajan työnkuvaan liittyvät. Tämän pohjalta suunniteltiin ja toteutettiin ensihoitajien ilmoitusvelvollisuutta käsittelevä itseopiskelumateriaali digitaalisessa muodossa Metropolian Moodle-työtilaan. Opinnäytetyön toteutuksesta ja käyttöoikeudesta sovittiin tilaajatahon, eli Metropolian ensihoidon koulutusohjelman edustajan kanssa. Tulosten pohjalta esitetään raportti ja pohdinta materiaalin valmistumisen jälkeen.

7.1 Hyvän verkko- opiskelumateriaalin tunnusmerkit

Opetushallitus määrittelee verkkosivuillaan ja vuonna 2012 julkaistussa kirjassa e-oppimateriaalin laatukriteerejä. E- oppimateriaalin katsotaan tarjoavan enemmän vuorovaihteisia ja toiminnallisia mahdollisuuksia kuin perinteisen painetun oppimateriaalin. Vaikka kaikki pedagogisesti hyvän oppimisen kriteerit eivät välttämättä täytyisi, nähdään oleellisempina seikkana se, että e- oppimateriaali suosii pedagogisessa mielessä parhaita ominaisuuksia. E- oppimateriaaleina opetushallitus mainitsee erilaiset oppimisasihiot, opetuskuvapankit, erilliset verkkokurssit, oheismateriaalit, teemakokonaisuudet, kurssit tai sen osat ja opettajan aineiston. Lisäksi on muun tyyppisiä verkko- oppimateriaaleja, joita voidaan arvioida sanoin kriteerein. (Opetushallitus 2020.)

Pedagogiseksi laaduksi määritellään soveltuvuus opetus- ja opiskelukäyttöön, opetuksen ja oppimisen tukeminen sekä pedagogisen lisäarvon tuottaminen. Pedagogisella lisäarvolla tarkoitetaan esimerkiksi uudenlaista tiedon ja sen käytön soveltamista ja kehittämistä tai erilaisia tapoja tehtävän suorittamiseen. Tärkeitä oppimisen liittyviä piirteitä taas ovat yhteisöllisyyden ja yhteisen tekemisen tukeminen, oppijan oppimisen taitojen tukeminen, oppijan oman aktiivisuuden tukeminen suhteessa opittavaan asiaan ja au-

tenttisten, haastavien ja avointen tehtävien tarjoaminen. Yhteenvetona hyvän e- opiskelumateriaalin nähdään yhdistävän oppimisen kannalta oleellisen sisällön ja mielekkäät tehtävät toimivaan ja visuaalisesti mieleiseen kokonaisuuteen. Sen käyttämisen ei tulisi vaatia monimutkaisia tai hankalia teknisiä, materiaalisia tai muita järjestelyjä, jolloin sen hyödyntäminen on mahdollista normaaleissa opiskelu- ja opetustilanteissa. (Opetushallitus 2020.)

7.2 Tietotesti opiskelun tukena ja välineenä

Terveystieteiden ammattilaisten koulutuksessa, henkilöstön osaamisen arvioinnissa ja potilaiden ohjaamisessa käytetään monesti erilaisia tietotestejä. Näillä on mahdollista saada informaatiota testin suorittajan osaamisen tasosta ja kehitystarpeista. Yleensä on ollut tapana suorittaa tietotestit valvotuissa oloissa yksilösuorituksena, mutta vaihtoehtoisesti voidaan testi suorittaa myös ryhmänä. Opiskelijat ovat pitäneet hyvänä ratkaisuna tietotestien toteuttamista sähköisesti. Tietotesteillä voidaan vaikuttaa oppimiseen ja opitun tiedon muistamiseen. Tietotestejä sisältävän opiskelun katsotaan edistävän opittavien asioiden muistamista paremmin kuin opiskelun ilman testejä. (Murtola – Junnila – Salminen 2011: 82–83.)

Tietotesti koostuu rakenne- tai valintatehtävistä. Valintatehtävät koostuvat vastaavuus-, monivalinta-, tai oikein/ väärin – tehtävistä ja sopivat parhaiten yksityiskohtaisen tiedon muistamisen kehittämiseen. Rakennetehtävissä vastaaja koostaa vastauksensa ilman vastausvaihtoehtoja, esimerkiksi essee tai täydennystehtävät täyttävät nämä kriteerit. Rakennetehtäviä pidetään oppimisen ja muistamisen kannalta parempina kuin monivalintatehtäviä. Tietotestin tulee soveltua aiheen opetus- ja oppimismenetelmäksi. Kysymysten tulisi olla asianmukaisia ja merkityksellisiä ja edustaa oppimateriaalia hyvin sekä arviointimenetelmän luotettava. (Murtola – Junnila – Salminen 2011: 83, 86–87.)

Tietotesti menetelmänä on erinomainen jo olemassa olevan osaamisen kartoittamisessa tai oppimistilanteen vasteen arvioinnissa. Suorituspainetta nostaa suoriutumisen tasoa ja toistuva testaaminen edistää opitun jäämistä muistiin. Yksinään se ei kuitenkaan ole riittävä, myös kriittisen ajattelun ja ongelmanratkaisukyvyyn tärkeys on huomioitava, joten opetuksessa on hyödynnettävä myös muita opetusmenetelmiä. (Murtola – Junnila – Salminen 2011: 87–88.)

7.3 Case- menetelmä

Case- menetelmässä kuvaillaan todellisia tapahtumia simuloivia tapauksia ja se perustuu aktiiviseen oppimiseen. Menetelmä saattaa auttaa teorian yhdistämisessä käytäntöön. Case- menetelmää voidaan hyödyntää erilaisissa opetustilanteissa ja muodoissa. Erityisen hyvin se sopii tilanteisiin, joissa joko sovelletaan opittua tietoa tai etsitään uutta tietoa ongelmanratkaisun välityksellä (Hanhilampi – Heikkilä – Salminen 2014: 12–13, 16.) Case- menetelmän käyttö vaatii asiantuntemusta kyseessä olevasta aiheesta. Tapausesimerkin valinta on tärkeää, samoin kuin selkeät ohjeet ja hyvin organisoitu oppimistilanne. (Hanhilampi – Heikkilä – Salminen 2014: 14.)

Tapausten lukeminen ja prosessointi antaa opiskelijalle näkemystä opiskeltavan ammatin suhteen. Terveysalan opetuksessa menetelmä auttaa kokonaiskuvan muodostamisessa hoitotyön tilanteiden vaatimuksista. Useimmiten case- menetelmällä hankittu tieto tallentuu pitkäkestoiseen muistiin. Tapausten tulee olla uskottavia sekä tarpeeksi mielenkiintoa herättäviä ja haastavia. Tämän takia kohderyhmän tunteminen parantaa menetelmän tuloksia. (Hanhilampi – Heikkilä – Salminen 2014: 15–16.)

7.4 Kohderyhmä ja hyödynsaajat

Kohderyhmänä ja hyödynsaajina ovat Metropolian ensihoidon opiskelijat, joille itseopiskelumateriaali tuotetaan sekä Metropolia AMK:n ensihoidon koulutusohjelma, jolla on käyttöoikeus opinnäytetyön tuotoksiin. Opinnäytetyö julkaistaan myös Theseuksessa, joten sen kohderyhmänä ja hyödynsaajina ovat myös muiden ammattikorkeakoulujen ensihoidon opiskelijat ja muut aiheesta kiinnostuneet.

Tekijöilleen opinnäytetyön suunnittelu, toteuttaminen ja raportointi tuottavat hyötyä ja kasvattaa henkistä pääomaa työelämää varten, vahvistaen lakien tuntemusta ja muuta alaan liittyvää tietoperustaa sekä antaen varmuutta ja oikeita toimintamalleja ensihoitotyössä vastaan tuleviin tilanteisiin. Tämä hyödyttää myös potilaita, turvaten heidän oikeuksiensa toteutumisen ja Suomen lain mukaisen kohtelun ja hoidon. Opinnäytetyön tekeminen kasvattaa myös valmiuksia tieteellisen kirjoittamisen suhteen, joka on tarpeen mahdollisissa jatko-opinnoissa ja/tai ensihoidon kentällä tapahtuvan tutkimustyön tulosten raportoinnissa.

7.5 Tiedonhaku

Opinnäytetyötä tehdessämme käytimme tiedonhakuun eri tietokantoja (esim. Medic, Cinahl). Tietokantojen lisäksi käytimme manuaalista hakua, jolla saimme lähteitä hyödynnettäväksi, joista löysimme suurimman osan käytetyistä lähteistä. Hyödynsimme lähteiden löytämiseen aiheesta aikaisemmin tehtyjä opinnäytetöitä, joiden lähdeluettelosta poimimme tähän työhön sopivia lähteitä. Välillisiä lähteitä ei ole taulukoitu käytetyiksi lähteiksi. Lähteiksi valitsimme laadukkaita ja luotettavia artikkeleita, kirjoja ja lakeja. Jotta löytämämme tieto olisi mahdollisimman ajantasaista, käytämme enintään 10 vuotta vanhoja artikkeleita ja kirjoja lähteinä, pois lukien lait ja niihin liittyvä kirjallisuus. Lakitekstit on luettu osoitteesta finlex.fi, jotka olivat manuaalisen haun tulosta. Ulkomailta julkaistut artikkelit ja kirjat ovat huonosti sopivia työhömmä, johtuen opinnäytetyön aiheesta, joka pohjautuu lakeihin ja asetuksiin sekä Suomessa yleisesti käytössä oleviin toimintatapoihin.

Taulukko 1. Tiedonhaussa käytettyjä hakusanoja

Tietokannat	Hakusanat	Hakutulos	Käytetyt lähteet
Cinahl	paramedic, law,	19	0
MEDIC	Ensihoi* ja ilmoitusvelvollisu* Moniongel*	3 6	1 1
PubMed	paramedic, law, paramedic and law paramedic and law (5 vuoden sisällä) paramedic law finland (5 vuoden sisällä)	3756 3756 410 5	0
Theseus	Ilmoitusvelvol*	36	0
Manuaalinen haku	Ensihoidon ilmoitusvelvollisuus		15

8 Tuotos ja tulokset

Tämän opinnäytetyön tuotoksena on itseopiskelumateriaali ensihoidon opiskelijoille Metropolian Moodle-työtilaan. Materiaalissa on viisi case-kuvausta, joihin liittyy kysymyksiä. Vastaajan tulee lukea case läpi ja vastata kysymyksiin, vastaamisen jälkeen tekijälle näytetään oikeat vastaukset laajoine perusteluineen. Perusteluina on käytetty tämän työn kirjallista osuutta. Kaksi casea käsittelee ensihoitajan ilmoitusvelvollisuutta, yksi tilannetta, jossa kiireettömällä tehtävällä ei tavoiteta potilasta, yksi sisäänpääsyn estymistä henkeä uhkaavassa tilanteessa ja yksi ensihoitajan toimintavaltuuksia kotirauhan piiriin kuuluvassa kohteessa. Caset on pyritty luomaan tilanteiksi, joita ensihoitaja voi kohdata usein työssään, jotta itseopiskelumateriaalista olisi mahdollisimman paljon hyötyä työelämää ajatellen. Case-tehtävät ovat tarkoitettu itsessään opiskelumateriaaliksi ja tämän vuoksi vastaajan ei tarvitse ennalta tutustua mihinkään materiaaliin. Testin tarkoituksena ei ole saada mahdollisimman paljon oikeita vastauksia, vaan tavoitteena on, että oppimista tapahtuu koko testin ajan.

9 Luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyö on luonteeltaan toiminnallinen ja siinä tuotettiin itseopiskelumateriaali ja raportoitiin opinnäytetyön prosessista ja tuloksista kirjallisesti. Työssä noudatettiin kuitenkin samoja tutkimuseettisiä periaatteita, joita hyvä tieteellinen käytäntö vaatii tieteellisiltä tutkimuksilta. Vain näiden käytäntöjen noudattaminen takaa työn eettisyyden, luotettavuuden ja tulosten oikeellisuuden. (TENK 2012.) Hyvällä tieteellisellä käytännöllä tarkoitetaan tiedeyhteisön tunnustamien metodien noudattamista, rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä ja tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. Käytetyt tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmät ovat tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja julkistetut tulokset noudattavat tieteellisen avoimuuden periaatetta. Muiden tutkijoiden työ ja saavutukset sekä niiden arvo ja merkitys huomioidaan tarkoituksenmukaisella tavalla opinnäytetyössä ja sen tuloksissa. (Kankkunen – Vehviläinen-Julkunen 2013: 174–175.)

Koko opinnäytetyöprosessi toteutettiin noudattaen Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston laatimia ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettisiä suosituksia, jotka perustuvat sekä lakeihin että kansainvälisiin ja kansallisiin tutkimuseettisiin suosituksiin, linjauksiin ja periaateisiin (Arene 2020). Työtä tehdessä noudatimme hyvän tieteellisen

käytännön ohjeita. Noudatimme rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta koko opinnäytetyön prosessin ajan. Suoritimme tiedonhankintaa eettisesti ja tieteellisen tutkimuksen periaatteiden mukaisesti. Kunnioitimme lähteitä ja niiden tekijöitä viittaamalla niihin asianmukaisella tavalla, sekä käytimme mahdollisimman ajantasaisia lähteitä. (TENK 2012.) Mahdollisista poikkeamista ja ongelmatilanteista opinnäytetyön aikatauluun liittyen neuvoteltiin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa sekä ryhmän kesken, että opinnäytetyön tilaajatahon edustajan ja opinnäytetyön ohjaajien kanssa.

Opinnäytetyön ja sen tulosten luotettavuuden arvioinnissa voidaan soveltaa tutkimustiedon arvioinnin periaatteita. Sisällön arvioinnilla voidaan selvittää työn merkitys hoitotyölle, hoitotyön johtamiselle ja terveysalan koulutukselle. Työn teoriaosuutta voidaan arvioida sen loogisuuden pohjalta ja työssä käytettyjen toimintatapojen asianmukaisuutta ja tulosten uskottavuutta tulee myös arvioida. Myös päätelmien ja johtopäätösten järkevyyttä tarkastellaan tekstin selkeyden, kieliopin, tekstin jäsentelyn ja mahdollisten esiin nousevien eettisten kysymyksien ohella. (Kankkunen – Vehviläinen-Julkunen 2013: 207.)

Tässä työssä perehdyttiin kattavasti ensihoitajien työtä ohjaavaan lainsäädäntöön ja sen perusteella eriteltiin toimintaa tilanteissa, joissa lain tunteminen on oleellista päätöksenteon kannalta. Luonnollisesti ensihoitaja Suomessa tekee päätöksensä ja perustelee toimintansa Suomen Lain mukaan. Ulkomaisen kirjallisuuden ja tutkimusmateriaalin käyttäminen opinnäytetyön lähdemateriaalina ei ollut mahdollista, johtuen eri maiden vaihtelevasta ja erilaisesta lainsäädännöstä verrattuna suomalaiseen lainsäädäntöön, jolloin materiaalin sovellettavuus tähän työhön oli epätarkoituksenmukaista. Myöskään suomalaista tutkimusta ei aiheesta ole kovinkaan paljon, joten työn pääasiallinen teoriaperusta lepää lakitekstien, oppikirjojen tai vastaavien teosten, ohjeistusten ja käytettyjen menetelmien soveltuvuuden varassa.

Itseopiskelumateriaali tehtiin verkkoon Moodle-alustalle käytännönläheisten case- tapauksen muodossa, joihin opiskelija ensin tutustuu ja vastaa annettujen vaihtoehtojen mukaan. Lopuksi käydään läpi oikea vastaus ja perustelut. Tällöin itseopiskelumateriaali testaa opiskelijan tietotasoa testin suoritushetkellä ja perustellut, lakeihin ja asetuksiin pohjautuvat ratkaisut vahvistavat ja kasvattavat tietoperustaa. Teoriaosuudessa selvitettiin käytettyjen menetelmien hyödyt, vaatimukset ja sovellettavuus. Ensihoitajan on hallittava lain mukainen toiminta ja päätöksenteko erilaisissa tilanteissa sekä oman oikeusturvansa että potilaan asianmukaisen hoidon toteutumiseksi.

Ennen itseopiskelumateriaalin siirtämistä Moodle- alustalle testattiin sitä maallikkopohjalta sen ymmärrettävyyden ja opetuksellisen käytettävyyden arvioimiseksi. Case- tapaukset muodostettiin hyödyntäen kokemusta ensihoidon kentällä toimimisesta ja ne kuvaavat ensihoitajan työssä tavallisia ongelmallisia päätöksentekotilanteita. Itseopiskelumateriaalista ei ole tunnistettavissa yksilöivää tehtävää. Tehtävien vastauksissa käydään kattavasti läpi perustelut ja päätöksentekoon sekä toimintaan vaikuttavat lait ja asetukset.

10 Pohdinta

Opinnäytetyön aihe valikoitui sen moninaisuuden ja haasteellisuuden vuoksi. Tämän lisäksi Metropolia AMK:ssa ei ollut tuotettu aiemmin aiheenmukaista materiaalia. Kahdella opinnäytetyön tekijällä on ensihoidon työkokemusta useiden vuosien ajalta, ja he ovat kohdanneet työssään tilanteita, joissa olisi tarvetta tämän kaltaiselle opetusmateriaalille. Opinnäytetyötä aloittaessa meillä oli suunta ja tavoite, mitä lähdimme työstämään. Ensihoidon työkokemuksen ja opintojen tähänastisen opetuksen kautta tiedostimme ensihoitajien rajallisen tiedon liittyen ilmoitusvelvollisuuteen ja oikeuksiin sekä kotirauhan suojaamaan alueeseen. Tämän takia halusimme tuoda lisää oppia ja tuottaa opetusmateriaalia muille ensihoidon opiskelijoille sekä itsellemme.

Opinnäytetyötä tehdessä huomasimme, kuinka laaja aihealue on. Rajasimme työn koskemaan käytännöntyötä ja käsitelimme vain niitä aiheita, jotka liittyvät ensihoitajan vaa- timuksiin, liittyen koulutukseen ja ensihoitopalvelua koskevaan lainsäädäntöön sekä asetuksiin. Työtä tehdessä korostui ensihoitajan itsenäinen työskentely ja päätösten- teko. Lait ja asetukset antavat raamit, kuinka toimia, mutta ensihoitajan on osattava oman kokemuksensa sekä sen hetkisen tiedon varassa tehdä päätöksiä, jotka voivat olla jopa henkeä pelastavia. Lastensuojeluilmoituksen tai iäkkään palvelutarve- ilmoituksen tekemättä jättämisellä voi olla pitkäaikaisia seurauksia. Tämän takia ilmoitus on syytä tehdä, mikäli herää pienikin huoli lapsesta tai ikääntyneestä. Ilmoituksen perusteella on sosiaalitoimen tehtävä tehdä tarvittavat toimenpiteet. Ensihoidon tehtäväkenttä on laaja, jolloin erityyppisiin tehtäviin ei aina voida antaa yhtä ja oikeaa ratkaisumallia tai toimin- tatapaa. Ensihoitajan on siis usein yhdessä työparin kanssa tehtävä itsenäinen päätös, joka siinä tilanteessa ja sen hetkisten tietojen varassa on potilaan edunmukainen. Tämä tieto korostui opinnäytetyötä tehdessä. Ensihoitajan työkokemus vaikuttaa paljon päätöksentekoon. Näin ollen esimerkiksi ilmoitukseen iäkkään palvelutarpeesta voi vaikuttaa

ensihoitajan oma kokemus ja näkemys iäkkään tilanteesta. Aiemmillä kokemuksilla voi olla myös merkitystä ennakoivaan lisäapupyyntöön kiireellistä ovenavausta pyydettyessä. Ensihoitotehtävien lisääntyessä ja sitä myötä kiireellisten tehtävien lisääntyessä, voi ensihoitajalle muodostua kyynisyyttä. Kyynisyys tai aiempi kokemus tehtävän kiireellisyyden todenmukaisuudesta, voi vaikuttaa päätöksentekoon ja viivästyttää lisäävun pyytämistä, jolloin se voi hidastaa potilaan avun saantia ja vaikuttaa potilaan terveyteen heikentävästi.

Emme löytäneen Valviralta tai muista lähteistä tapauksia, joissa olisi käsitelty ensihoitajan ilmoitusvelvollisuuden laiminlyömistä tai väärää toimintamallia toimittaessa kotirauhan suojaamalla alueella. Tästä voidaan todeta, että pääsääntöisesti ensihoitajat tunnistavat sosiaali-ilmoituksen tarpeen ja toimivat ensihoitotehtävillä lakien ja asetusten mukaisesti kotirauhan suojaamalla alueella. Omien kokemusiemme kautta tiedämme kuitenkin, että ensihoitajat eivät aina tiedosta omia oikeuksiaan toimittaessa kotirauhan suojaamalla alueella tai tilanteissa, joissa ensihoitaja on ilmoitusvelvollinen eri viranomaisille. Esimerkiksi huoltomiehen pyytäminen oven avaukseen kiireettömälle tehtävälle epäselvillä tiedoilla ja toisen käden ilmoituksen kautta on melko yleistä, vaikka ensihoitajat menevät tällöin omien oikeuksiensa yli ja rikkovat kotirauhaa. Opinnäytetyötä tehdessä korostui potilaan edun tavoittelemisen, joka tulee ottaa huomioon päätöksenteossa ja päätösten oltava perusteltuja sekä hyvin kirjattuja ensihoitokertomukseen.

Opinnäytetyön case-tehtävät on luotu omien kokemusten kautta ja kuvastavat melko tavanomaisia tehtäviä, joita ensihoito kohtaa ja joissa ilmoitusvelvollisuus tai lain rajoitteet tulee ottaa huomioon. Pyrimme luomaan kuvauksista mahdollisimman selkeitä, jolloin niihin pystytään vastaamaan yksiselitteisesti. Case- tehtävät valikoituvat lopputuotokseksi, koska koimme sen mielekkäimmäksi tavaksi toteuttaa itseopiskelumateriaalia ja tutkimusten mukaan se on myös tehokas oppimismuoto. Tällöin opiskelijan pitää itse miettiä oikeaa toimintatapaa annetussa case-tehtävässä. Tämän jälkeen hän saa vastauksen, jossa oikea toimintatapa on kerrottu perustellusti.

Opinnäytetyön tekeminen oli mielekästä omasta mielestämme, johtuen sen moninaisuudesta ja haastavuudesta. Aihealue on myös tärkeä, joka tulee jokaisen ensihoitajan hallita ja jonka ensihoitaja kohtaa päivittäin, mutta opinnoissa annettava opetus on vajaavaista sen tärkeyteen nähden. Opinnäytetyötä tehdessä huomasimme, kuinka vähän asiasta on tutkittua tietoa ja valtakunnallisia käytännön ohjeistuksia erilaisiin tilanteisiin.

Pääsääntöisesti jokaisella sairaanhoitoalueella on omat toimintaohjeistuksensa. Opin-
näytetyössä ei käyty näitä ohjeistuksia läpi, koska suurimman osan saatavuutta on rajoi-
tettu. Ensihoitajan on siis hallittava ja tiedettävä oman alueensa toiminta- ja konsultaatio-
ohjeet, jonka mukaan toimia epäselvissä tilanteissa.

Lähteet

Ajokorttilaki 386/2011. Muutossäädös tullut voimaan 31.12.2018.

Aluehallintovirasto 2019. Julkisen vallankäytöstä ja virkavastuulla hoidettavista tehtävistä. Verkkodokumentti: <<https://www.avi.fi/documents/10191/13466278/AVI+Ka-java.pdf/01103cac-9359-43aa-8105-a72327c3ec18>>. Luettu 29.1.2020

Ampuma-aselaki 1/1998. Muutossäädös tullut voimaan 15.7.2019.

Arene. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset 2020. Verkkolähde. <<http://www.arene.fi/julkaisut/raportit/opinnaytetoiden-eettiset-suositukset/>>. Luettu 12.1.2020.

Asetus ajoneuvojen käytöstä tiellä 1257/ 1992. Tullut voimaan 1.1.1993.

Digi- ja väestövirasto. Ilmoitus edunvalvonnan tarpeessa olevasta henkilöstä. Verkkolähde. <<https://dvv.fi/ilmoitus-edunvalvonnan-tarpeessa-olevasta-henkilosta>>.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2016/126/EY. Annettu 20.12.2006. Saatavilla verkossa: < <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006L0126&from=FI>>.

Hanhilampi, Nina – Heikkilä, Kristiina – Salminen, Leena 2014. Case – Oppijakeskeinen menetelmä terveysalalla. Teoksessa Kauhanen, Lotta – Heikkilä, Kristiina – Koskeniemi, Jaana – Salminen, Leena (toim.) Näyttöön perustuva opettaminen ja ohjaaminen vol. 2. Turun Yliopisto.

Helsingin kaupunki 2020. Yhteydenotto tai ilmoitus sosiaalihuollon tarpeesta. Verkkolähde. < <https://www.hel.fi/helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalinen-tuki-ja-toimeentulo/sosiaalityo/yhteydenotto-tai-ilmoitus-sosiaalihuollon-tarpeesta/>>. Päivitetty 26.6.2020.

Kankkunen, Päivi – Vehviläinen-Julkunen, Katri 2013. Tutkimus hoitotieteessä. Sanoma Pro Oy.

Kirves, Hetti 2016. Ei potilasta X-7. Teoksessa Silfvast, Tom (toim). Ensihoito-opas. Duodecim. 320-321.

Kuntaliitto 2019. Verkkolähde. <<https://www.kuntaliitto.fi/sosiaali-ja-terveysasiat/terveydenhuolto/erikoissairaanhoido>>. Luettu 15.1.2020.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012. Tullut voimaan 1.7.2017.

Laki kuolemansyyn selvittämisestä 459/ 1973. Tullut voimaan 1.1.1974.

Laki mielenterveyslain muuttumisesta 438/2014. Tullut voimaan 1.8.2014.

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992. Muutossäädös tullut voimaan 1.8.2000.

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöstä 559/1994. Tullut voimaan 1.7.1994.

Laki terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista 629/2010. Tullut voimaan 1.7.2010.

Lastensuojeluilmoitus. THL 2020. Verkkolähde. < <https://thl.fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluilmoitus> >. Päivitetty 4.9.2020.

Lastensuojeluilmoitusten määrä on kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa. THL 1.7.2020. Verkkolähde. < <https://thl.fi/fi/-/lastensuojeluilmoitusten-maara-on-kaksinkertaistunut-kymmenessa-vuodessa>>. Luettu 16.9.2020.

Lastensuojelun käsikirja THL. Seksuaali- ja pahoinpitelyrikosepäilyjen ilmoitusvelvollisuus. Verkkolähde. <<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/pahoinpitely-ja-seksuaalinen-hyvaksikaytto/lapsiin-kohdistuneiden-seksuaalirikosepaailyjen-ilmoitusvelvollisuus>>.

Lastensuojelulaki 2007/417. Tullut voimaan 1.1.2008.

Lohiniva-Kerkelä, Mirva 2007. Terveystenhuollon juridiikka. Talentum.

Lund, Vesa 2017. Moniongelmainen potilas ensihoidossa. Lääkärilehti 23/2017, 1513–1514.

Lääkelaki 395/1987. Tullut voimaan 1.1.1988.

Nurmi, Jouni 2017. Tajuttomuus. Teoksessa Kuisma, Markku- Holmström, Peter- Nurmi, Jouni- Porthan, Kari- Taskinen, Tuomas. Ensihoito. Helsinki: Sanoma Pro Oy. 405-407.

Maastoliikennelaki 1710/ 1995. Tullut voimaan 1.1996.

Mielenterveyslaki 1116/1990. Tullut voimaan 14.12.1990.

Muukkonen, Tiina – Tulensalo, Hanna 2015. Lastensuojelun tehtävät, kun lapsen epäillään kokeneen väkivaltaa. Duodecim 131(10). 973–978.

Murtola, Laura-Maria – Junnila, Riina – Salminen, Leena 2011. Tietotesti terveysalan koulutuksessa ja hoitotyössä. Teoksessa Junnila, Riina – Stolt, Minna – Salminen, Riina (toim.) 2011. Näyttöön perustuva opettaminen ja ohjaaminen. Turun Yliopisto.

Määttä, Teuvo 2013. Ensihoito. Teoksessa Kuisma, Markku – Holmström, Peter – Nurmi, Jouni – Porthan, Kari – Taskinen, Tuomas. Helsinki: Sanoma Pro Oy. 55-56.

Määttä, Teuvo – Länkimäki, Sami 2017a. Ensihoitoa koskeva lainsäädäntö, asetukset ja muut viranomaismääräykset. Teoksessa Kuisma, Markku – Holmström, Peter – Nurmi, Jouni – Porthan, Kari – Taskinen, Tuomas. Helsinki: Sanoma Pro Oy. 18.

Määttä, Teuvo – Länkimäki, Sami 2017b. Kuljettamatta jättäminen. Teoksessa Kuisma, Markku – Holmström, Peter – Nurmi, Jouni – Porthan, Kari – Taskinen, Tuomas. Helsinki: Sanoma Pro Oy. 62-65.

Naarajärvi, Saija – Telkki, Tuomas 2019. Perustason ensihoito. Sanoma Pro Oy.

Ojala, Tarja – Koskinen, Hanna – Grönfors, Markus – Somerkoski, Brita – Martikainen, Nina – Lounamaa, Anne 2016. Sosiaali- ja terveydenhuollon paloturvallisuuteen liittyvät käytännöt laitoshoidossa, tuetussa asumisessa ja kotiin annettavissa palveluissa 2015. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <file:///C:/Users/Jenna/AppData/Local/Temp/URN_ISBN_978-952-302-755-8.pdf>.

Opetushallitus 2020. E- oppimateriaalin laatukriteerit. Verkkolähde. <<https://www.oph.fi/fi/julkaisut/e-oppimateriaalin-laatukriteerit>>. Luettu 18.9.2020.

Pelastuslaki 379/2011. Tullut voimaan 1.7.2011.

Pirinen, Altti 2018. Törkeän rikoksen ilmoittamatta jättäminen. HTM-tutkielma. Oikeustieteiden laitos. Itä-Suomen yliopisto. <https://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20180591/urn_nbn_fi_uef-20180591.pdf>.

Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. 2018. Viranomaisten ja ammattihenkilöiden ohjaamis-, yhteydenotto- ja ilmoitusvelvollisuus sosiaalihuoltoon. Saatavilla sähköisesti: <<https://www.sosiaalikallega.fi/hankkeet/lape/ilmoitusvelvollisuus-ja-yhteydenotto-sosiaalihuoltoon>>.

Puranen, Kaisu 2015. Varsinais-Suomi herättelee pykälään 42. Pelastustieto. 14.12.2015. <<https://pelastustieto.fi/pelastustoimi/pelastuslaitokset/varsinais-suomi-herattelee-pykalaan-42/#14d34fb2>>.

Rikoslaki 39/1889. Muutossäädös tullut voimaan 1.1.1999.

Sanastokeskus TSK 2017. Kokonaisturvallisuuden sanasto. Verkkolähde. <https://turvallisuuskomitea.fi/wp-content/uploads/2018/02/Kokonaisturvallisuuden_sanasto.pdf>. Luettu 5.10.2020.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Tullut voimaan 1.4.2015.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus ensihoitopalvelusta 585/2017. Tullut voimaan 24.8. 2017.

Suhonen, Riitta 2019. Ikääntyneiden hoidon pulmakivet. Tutkiva hoitotyö. 17(1), 40–41.

Suomen palomiesliitto 2018. Ensihoidon työturvallisuus on huomioitava rikoslaissa. Viitattu 16.1.2020. Saatavilla sähköisesti: <<https://www.palomiesliitto.fi/fi/palomiesliitto/viestinta/uutisarkisto/?a=viewItem&itemid=1944>>. Luettu 15.1.2020.

Suomen perustuslaki 731/1999. Tullut voimaan 01.03.2000.

TENK. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Verkkodokumentti. <<https://www.tenk.fi/fi/tenkin-ohjeistot>>. Luettu 28.1.2020.

TENK 2012. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukausepäilyjen käsittely Suomessa. Verkkodokumentti. <https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf>. Luettu 14.10.2020.

Terveystieteiden tutkimuslaki 1326/2010. Muutossäädös tullut voimaan 29.12.2016.

Tieliikenneasetus 182/ 1982. Tullut voimaan 1.4.1982.

Tieliikennelaki 267/ 1981. Tullut voimaan 1.4.1982.

Tilvis, Reijo. 2016. Teoksessa Geriatria. Vanhusten palveluntarpeeseen vaikuttavat tekijät. Kustannus Oy Duodecim 2020.

Valtioneuvoston asetus lääkärin ilmoitusvelvollisuudesta ja terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeudesta aselupa-asioissa annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta 1306/2015. Tullut voimaan 1.1.2012.

Valvira 2017. Valviran lausunto säädösehdotuksista koskien ensihoitopalvelun uudistuksia. Lausunto 17.5.2017. Dnro V/22446/2017. Saatavilla sähköisesti: <<https://www.valvira.fi/documents/14444/92813/Valviran+lausunto+s%C3%A4%C3%A4d%C3%B6sehdotuksista+koskien+ensihoitopalvelun+uudistuksia/c1899334-8696-cf4e-adf0-1bb480ea3b1e>>. Viitattu 16.1.2020.

Valvira 2020. Terveystieteiden tutkimuslaki 1326/2010. Muutossäädös tullut voimaan 29.12.2016. Verkkolähde. <<https://www.valvira.fi/terveydenhuolto/hyva-ammattiharjoittaminen/terveydenhuollon-ammattihenkilön-ilmoitusvelvollisuuksia>>. Päivitetty 1.7.2020.

Vuorilehto, Maria- Jylhä, Pekka 2017. Psykiatrinen potilas. Teoksessa Kuisma, Markku- Holmström, Peter- Nurmi, Jouni- Porthan, Kari- Taskinen, Tuomas. Ensihoito. Helsinki: Sanoma Pro Oy. 692-694.

Itseopiskelumateriaali Moodlessa

SUO

Kysymys 1
Ei vielä vastattu
Kokonaispisteistä 1,00
Merkitse kysymys
Muokkaa kysymystä

Saavutte kohteeseen, jossa on potilaana 76-vuotias nainen. Potilas asuu yksin hissillisen kerrostalon kolmannessa kerroksessa. Hänellä ei käy kotihoitoa tai muita ulkopuolisia apuja. Oireeksi potilas valittelee vaihtelevia oireita jak-samattomuudesta yksinäisyyteen. Tiedustelette potilaalta tämän lähipiiristään ja omaisistaan ja hän kertoo, ettei hänellä ole omaisia tai ystäviä.

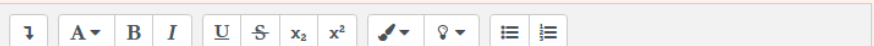
Asunnossa on tavaroita ympäriinsä ja keittiössä astioita pesemättömänä. Lattioilla on jonkin verran pölyä. Rakenteeltaan asunto on tilava, mutta vessa ja suihkutilat ovat ahtaat ja vessan ovella on 10cm korkea kynnyks. Keittiössä on ruokaa niukasti, jääkaapista löytyy maitoa ja pöydällä perunoita ja puurohiutaleita. Potilas kertoo käyvänsä itse kaupassa. Pyydätte potilasta liikkumaan asunnossa ja huomaatte hänen käyttävän apuna rullilla liikkuva tuolia. Sängystä nouseminen on työlästä ja potilas tarvitsee siihen apua teiltä. Potilas on pukeutunut siististi, mutta hiukset vaikuttavat likaisilta.

Perussairauksina potilaalla on verenpainetauti, sepelvaltimotauti ja sydämen vajaatoiminta. Lääkityksen hän huolehtii itse, mutta ei muista kaikkien lääkkeiden nimiä. Muutoin hän orientoituu aikaan, paikkaan ja itseensä, eikä vaikuta muistamattomalta.

Tutkimuksissa löydätte häneltä korkean ja epäsäännöllisen syketaajuuden, EKG:n perusteella potilaalla on rytmisiä flimmeriä. Näiden löydösten perusteella päädytte kuljettamaan potilaan sairaalaan. Potilaan asumisolojen ja yleiskunnan vuoksi teitä huolettua kotona pärjääminen ja kodin olosuhteet.

Mihin seikkoihin kiinnitätte huomiota kotiloissa?

Vastattuasi vastaa myös kysymykseen 2, jonka jälkeen saat tarkemmat perustelut oikealle vastaukselle.

SUC

Kysymys 2
Kesken
Weight 1,00
Merkitse kysymys
Muokkaa kysymystä

Kuinka toimitte asian suhteen?

Valitse yksi:

- ☐ a. Ilmoitatte huolestanne sairaalaan raportin yhteydessä ja pyydätte sairaalan sosiaalihoitajaa kartoittamaan potilaan kotitilannetta. Salassapitovelvollisuus ei estä tämän ilmoituksen tekemistä.
- ☐ b. Soitatte potilaan asuinkunnan sosiaalihuoltoon ja ilmoitatte potilaan tilanteesta. Tätä ennen olette keskustelleet asiasta potilaan kanssa ja saaneet häneltä luvan ilmoituksen tekemiseen. Salassapitovelvollisuus ei estä tämän ilmoituksen tekemistä.
- ☐ c. Ohjeistatte potilasta ottamaan kotiasiat esille sairaalassa olon aikana. Salassapitovelvollisuus estää ulkopuoliselle taholle ilmoittamisen.

Kuinka varma olet? ☐ Ei kovin (alle 67%) ☐ Kohtalaisen (yli 67%) ☐ Todella (yli 80%)

Lukitsen vastaukseni

Kysymys 3
Ei vielä vastattu
Kokonaispisteistä 1,00
 Merkitse kysymys
 Muokkaa kysymystä

Olette työparin kanssa saapuneet kohteeseen, jossa teillä on potilaana 57-vuotias mies henkilö. Potilas asuu kerrostalon ensimmäisessä kerroksessa. Ensimmäinen haaste on kohteeseen pääsy hoitovälineiden kanssa, sillä asunnossa on paljon tavaraa ja ulko-ovea ei saa täysin auki.

Asuntoon päästyänne huomaatte, että tavaraa on joka paikassa ja asunnossa pääsee liikkumaan vain ahtaita tavaroiden välissä kulkevia polkuja pitkin. Potilas kertoo olevansa ammatiltaan sähkömies ja esittelee erilaisia sähköisiä innovaatioita asunnossaan. Pitkin asuntoa kulkee jatkojohtoja sinne ja tänne ja asunto on muutoinkin täynnä sähkötarvikkeita ja johtoja. Asunto on melko epäsiisti ja pölyä on runsaasti tavaroiden päällä. Potilas kertoo myös keräilevänsä vanhoja sanomalehtiä ja niitä on useita korkeita pinoja asunnossa.

Potilas on asiallinen ja orientoitunut, sekä siististi pukeutunut. Oireeksi hän valittelee hengenahdistusta, jota kestänyt jo parin viikon ajan. Taustalla COPD ja verenpainetauti. Vitaaleissa happisaturaatio 86 %, verenpaineet 167/93, syke 98, lämpö 36,7 C, HT 28. Tutkimusten perusteella päädytte viemään potilaan sairaalaan COPD:n pahenemisen vuoksi.

Mitkä asiat asunnossa herättävät huolta?

Vastattuasi vastaa myös kysymykseen 2, jonka jälkeen saat tarkemmat perustelut oikealle vastaukselle.

Kysymys 4
Kesken
Weight 1,00
 Merkitse kysymys
 Muokkaa kysymystä

Teitä jää huolettamaan potilaan kodin kunto ja turvallisuus, miten toimitte tilanteessa?

Valitse yksi:

- ☐ a. Keskustellette potilaan kanssa teitä huolestuttavista seikoista ja pyydätte potilasta vähentämään tavaroita asunnossaan. Salassapitovelvollisuus estää ulkopuoliselle taholle ilmoittamisen.
- ☐ b. Otatte yhteyttä taloyhtiön isännöitsijään ja ilmoitatte paloturvallisuusriskistä hänelle. Salassapitovelvollisuus ei estä tämän ilmoituksen tekemistä.
- ☐ c. Teette asunnosta paloturvallisuusriskin takia ilmoituksen paikalliselle pelastusviranomaiselle paikallisten ohjeiden mukaisesti. Salassapitovelvollisuus ei estä tämän ilmoituksen tekemistä.
- ☐ d. Ette tee asille mitään, ei tarvetta toimenpiteille tässä asiassa.

Kuinka varma olet? ☐ Ei kovin (alle 67%) ☐ Kohtalaisen (yli 67%) ☐ Todella (yli 80%)

Lukitsen vastaukseni

Kysymys 5
Kesken
Weight 1,00
 Merkitse kysymys
 Muokkaa kysymystä

Saatte tehtävän D745. Lisätiedoissa lukee, että ystävä soittaa, nyt poistunut paikalta. Jalassa haava, joka ei vuoda. Kohdeosoite on kerrostalon huoneisto, huoltomiehen tiedot saatavilla, hätäkeskus varmistunut oikeasta osoitteesta. Ette pääse sisälle asuntoon, koska kukaan ei tule avaamaan.

Päädyste soittamaan ilmoittajalle kysyäksenne lisätietoja. Ilmoittaja ei pääse paikalle eikä osaa auttaa sisälle pääsyssä. Ilmoittaja kertoo potilaan pystyneen liikkumaan ja hänen olleen humalassa. Peruselintoimintojen häiriötä tai sen uhkaa ei tule esiin puhelussa ilmoittajan kanssa. Hän kertoo myös potilaan olleen vastahakoinen ambulanssin soittamiseen.

Miten toimitte tilanteessa?

Valitse yksi:

☐ a. Soitatte huoltomiehelle ja pyydätte hänet oven avaukseen.

☐ b. Pyydätte pelastustoimelta virka-apua oven avaukseen, alueelliset ohjeet huomioiden.

☐ c. Päädytte X-7 suoritteeseen, ei potilasta.

Kuinka varma olet? ☐ Ei kovin (alle 67%) ☐ Kohtalaisen (yli 67%) ☐ Todella (yli 80%)

Lukitsen vastaukseni

Kysymys 6
Kesken
Weight 1,00
 Merkitse kysymys
 Muokkaa kysymystä

Saatte tehtävän C703. Työskentelette hoitotason yksikössä. Kohdeosoitteen tiedot ovat vajaat, jonka huomaatte, kun ajatte kohteen pihaan. Päädytte soittamaan ilmoittajalle. Saatte tarkan osoitteen, joka on viereinen talonyhtiö. Ilmoittaja, joka on potilas itse, kertoo hengenahdistuksen alkaneen aamuilla. Nyt hengen ahdistus on päivän kuluessa ja nyt äkillisesti pahentunut ensimmäisen hätäpuhelun jälkeen. Puhelussa kuulette jo, että potilas puhuu yksittäisiä sanoja ja hengitys on työlästä. Potilas ei ole varma pääseekö hän avaamaan ovea. Hän asuu kerrostalossa kolmannessa kerroksessa. Rapun alaovi on kiinni ja huoltomiehen yhteystiedot saatavilla. Potilas kertoo, että pystyy mahdollisesti heittämään avaimet ikkunasta.

Miten toimitte? Valitse yksi tai useampi.

Valitse yksi tai useampi:

☐ a. Soitatte huoltomiehelle ja pyydätte hänet tulemaan nopeasti paikalle.

☐ b. Pyydätte pelastustoimen kiireelliseen oven avaukseen.

☐ c. Pyydätte potilasta yrittää heittämään avaimet ikkunasta.

☐ d. Soitatte hälytysääniä ja vilkkuja, jotta naapuri tulisi avaamaan rapun alaoven.

Kuinka varma olet? ☐ Ei kovin (alle 67%) ☐ Kohtalaisen (yli 67%) ☒ Todella (yli 80%)

Lukitsen vastaukseni

Kysymys 7
Kesken
Weight 1,00
 Merkitse kysymys
 Muokkaa kysymystä

Saatte tehtävän B752. Kohteessa tapaatte potilaan asuinhuoneistossa, joka ei pysty vastaamaan kysymyksiinne mahdollisesta myrkytyksen aiheuttajasta sekavuuden vuoksi eikä kertomaan omia henkilötietojaan. Otettuanne primääri ja sekundääri ABCDE: n alatte miettimään myrkytyksen aiheuttajan syytä ja etsimään potilaan henkilötietoja.

Huomaatte pöydällä tyhjän Diapam-paketin, lompakon sekä kannabiskasvin. Löydätte potilaan lompakosta ai-noastaan pankkikortin, jossa on nimi. Käytössänne on Merlot- Medi päätälaite potilastietojen kirjaamiseen, jolla pystyy ottamaan valokuvia ja liittämään ne ensihoitokertomukseen.

Miten toimitte? Valitse yksi tai useampi.

Valitse yksi tai useampi:

☐ a. Otatte valokuvan Kannabiskasvista, koska se voi osaltaan vaikuttaa alentuneeseen tajuntaan sekä ilmoittat poliisille asiasta.

☐ b. Otatte valokuvan lääkepakkauksista ja kirjaatte ne ensihoitokertomukseen.

☐ c. Etsitte laatioista henkilötietoja, joissa olisi myös henkilötunnus.

☐ d. Kirjaatte ensihoitokertomukseen nähneenne asunnossa kannabista.

Kuinka varma olet? ☐ Ei kovin (alle 67%) ☐ Kohtalaisen (yli 67%) ☐ Todella (yli 80%)

Lukitsen vastaukseni

Esimerkkejä vastauksista:

Vastauksesi on oikein.

Kyseisessä tilanteessa potilas oli iäkäs, yksin asuva ja vailla tukiverkostoa. Huolta herätti asunnon rakenne, siisteys, riittävä ravinnon saanti, potilaan liikkumiskyky ja kyky huolehtia läkehoidostaan ja muista päivittäistoimista, kuten hygieniastaan ja kaupassa käynnistä. Koska potilas tarvitsi apua myös liikkumiseen, tulisi hänen liikkumiskykyään myös arvioida ja tarvittaessa hankkia siihen asianmukaiset liikkumisen apuvälineet.

Vastaus:

Soitatte potilaan asuinkunnan sosiaalihuoltoon ja ilmoitatte potilaan tilanteesta. Tätä ennen olette keskustelleet asiasta potilaan kanssa ja saaneet häneltä luvan ilmoituksen tekemiseen. Salassapitovelvollisuus ei estä tämän ilmoituksen tekemistä.

Terveystieteiden ammattihenkilöllä on velvollisuus tehdä ilmoitus sosiaalihuollolle iäkkästä henkilöstä, mikäli henkilö on kykenemätön huolehtimaan itsestään, terveydestään tai turvallisuudestaan. Ilmoitus on tehtävä myös terveydenhuollon laitoksesta kotiutuvasta iäkkästä henkilöstä hyvissä ajoin ennen kotiutumista. (Valvira 2020; Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012).

lääkään henkilön hyvinvoinnista on syytä huolestua jos:

- henkilö ei selviydy itsenäisesti tai olemassa olevien palveluista huolimatta hygienian hoidosta, lääkehuollosta tai riittävästä ravitsemuksesta
- henkilö asuu asumiskelvottomassa asunnossa tai asumisolosuhteet ovat puutteelliset
- henkilö ei kykene huolehtimaan asioistaan itsenäisesti, eikä ole kyvykäs hakeutumaan itse sosiaalihuollon avun piiriin
- henkilö vaarantaa terveyttään ja turvallisuutta esimerkiksi liiallisella päihteiden käytöllä tai muilla tavoin
- henkilö kokee kaltoinkohtelua
- henkilö tarvitsee apuvälineitä arjesta selviytymiseen. (Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus 2018.)

Lain mukaan ensihoitaja on velvollinen tekemään iäkkästä ihmisestä ilmoituksen sosiaalihuoltoon, mikäli tehtävällä ollessaan saa tiedon palveluntarpeesta olevasta henkilöstä. (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012.) Ennen ilmoituksen tekemistä, on hyvä jutella asiasta potilaan kanssa, jotta palveluntarpeen arviointi voidaan suorittaa yhteistyössä potilaan kanssa. Tässä tilanteessa potilaalla on myös itsemääräämisoikeus ja näin ollen hän voi myös kieltäytyä tarjottavista palveluista (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista; Laki potilaan asemasta ja oikeuksista).

Oikea vastaus on: Soitatte potilaan asuinkunnan sosiaalihuoltoon ja ilmoitatte potilaan tilanteesta. Tätä ennen olette keskustelleet asiasta potilaan kanssa ja saaneet häneltä luvan ilmoituksen tekemiseen. Salassapitovelvollisuus ei estä tämän ilmoituksen tekemistä.

Kysymys 5

Oikein

Weight 1.00

 Merkitse
kysymys Muokkaa
kysymystä

Saatte tehtävän D745. Lisätiedoissa lukee, että ystävä soittaa, nyt poistunut paikalta. Jalassa haava, joka ei vuoda. Kohdeosoite on kerrostalon huoneisto, huoltomiehen tiedot saatavilla, hätäkeskus varmistunut oikeasta osoitteesta. Ette pääse sisälle asuntoon, koska kukaan ei tule avaamaan.

Päädyste soittamaan ilmoittajalle kysyksenne lisätietoja. Ilmoittaja ei pääse paikalle eikä osaa auttaa sisälle pääsyssä. Ilmoittaja kertoo potilaan pystyneen liikkumaan ja hänen olleen humalassa. Peruselintoimintojen häiriötä tai sen uhkaa ei tule esiin puhelussa ilmoittajan kanssa. Hän kertoo myös potilaan olleen vastahakoinen ambulanssin soittamiseen.

Miten toimitte tilanteessa?

Valitse yksi:

- ☐ a. Soittatte huoltomiehelle ja pyydätte hänet oven avaukseen.
- ☐ b. Pyydätte pelastustoimelta virka-apua oven avaukseen, alueelliset ohjeet huomioiden.
- ☒ c. Päädytte X-7 suoritteeseen, ei potilasta.

✓ Oikein.

Kuinka varma olet? ☐ Ei kovin (alle 67%) ☒ Kohtalaisen (yli 67%) ☐ Todella (yli 80%)

Vastauksesi on oikein.

Vastaus: Asuinhuoneisto on laissa määritelty kotirauhan piiriin kuuluvaksi alueeksi. Kotirauhan piiriin suojaaviksi kohteiksi luetaan rikoslais- sa; asunnot, loma-asunnot ja muut asumiseen tarkoitettut tilat, kuten hotellihuoneet, teltat, asuntovaunut ja asuttavat alukset, sekä asuintalojen porraskäytävät ja asukkaiden yksityisaluetta olevat pihat ja niihin välittömästi liittyvät rakennukset (RL 24: 115.) Ensihoitajan tulee saada lupa mennä edellä mainittuihin kohteisiin, ellei kyseessä ole henkeä uhkaava tilanne, jolloin voidaan pyytää pelastustoimi mukaan ensi- hoitotehtävälle, jolla on velvollisuus antaa virka-apua ja käyttää toimivaltaansa tehtävän edellyttämällä tavalla (PL 379: 35§, 50§; Pelastuslaki 379/2011).

Kyseisellä tehtävällä olette saaneet tietoonne, että kyseessä ei ole henkeä uhkaava tilanne. Potilas on myös ilmaissut haluttomuutensa ensihoidon hälyttämiseen. Näin ollen ainoaksi vaihtoehdoksi jää päätyminen X-7 suoritteeseen. Mikäli potilas olisi itse soittanut 112 ja pyytänyt apua itselleen, voisi harkita huoltomiehen soittamista oven avaukseen, koska potilas olisi silloin ilmaissut tahtonsa saada hoitoa. Perustelut X-7 suoritteeseen tulee kirjata huolettisesti, kuten kaikki ensihoitokertomukset.

Oikea vastaus on: Päädytte X-7 suoritteeseen, ei potilasta.